

Birds @ Farmland

Národní workshop projektu Birds@Farmland

Česká republika
27.04.2021

Organizátor: Česká zemědělská univerzita v Praze

Link k online připojení [zde](#)

Birds @ Farmland

**DEVELOPING TOOLS TO SUPPORT FARMLAND
BIRD CONSERVATION IN THE EU**

Contract: 07.0202/2020/834463/SER/ENV.D.3

umweltbundesamt^U
ENVIRONMENT AGENCY AUSTRIA

CTFC

Program

Čas (CET)	Prezentace	
	Zahájení a představení projektu	
09:30-09:50	Představení projektu a jeho cílů	Prof. Vladimír Bejček/Mgr. Emílie Trakalová ČZU
09:50 – 10:15	Předběžné výstupy projektu – identifikované druhy ptáků zemědělské krajiny a zemědělské systémy, navržená schémata ochrany	Ing. Václav Zámečník ČZU/ČSO
10:15 -11:00	Přehled současného stavu ptáků zemědělské krajiny v ČR	Ing. Václav Zámečník ČZU/ČSO
	Přestávka	
11:10 – 13:00	Diskuse - Faktory zodpovědné za pokles početnosti ptáků zemědělské krajiny - Možné typy opatření pro vybrané druhy a zemědělské systémy - Zkušenosti účastníků – např. faktory ovlivňující implementaci schémat	Všichni účastníci – moderator Ing. Václav Zámečník
	Shrnutí a konec workshopu	

Další témata k diskusi:

- Jaké příklady dobré praxe v ČR by mohly být zajímavé i pro další země EU? Existují v ČR vhodné demonstrační plochy?
- Na co by se ochranná schémata měla zaměřit? Jaké zemědělské systémy? Které druhy polních ptáků? Jaká opatření? Možná zlepšení existujících agro – environmentálních klimatických schémat? Nové přístupy? (schémata založená na zkušenostech, colaborativní přístup, eko-schémat? Příklady dobré praxe ostatních zemí EU využitelné v ČR?
- Zkušenosti a faktory ovlivňující atraktivitu a přijatelnost navrhovaných schémat v praxi?
- Politika ochrany přírody a ptáků – Financování (SZP), příležitosti apod.

Národní workshop – cíle a otázky k diskusi

Informace a shrnutí – Iniciativa Birds @ Farmland, stav ochrany ptáků zemědělské krajiny v ČR, strategické plánování Společné zemědělské politiky, inovativní přístupy apod.

Které zemědělské systémy a druhy polních ptáků v ČR jsou **prioritní/nejdůležitější**?

Jsou existující opatření dostatečná nebo je třeba jejich zlepšení? Opatření s potenciálně největším dopadem: tvorba nových opatření nebo zlepšení stávajících?

Praktické zkušenosti: Faktory úspěšnosti ochranných opatření polních ptáků v ČR

Příklady dobré praxe v ČR?

Dotační a finanční příležitosti a zkušenosti

Birds @ Farmland

Developing Tools to Support Farmland Bird Conservation in the EU

Úvod

Mgr. Emílie Trakalová

27-04-2021

Prepared for the European Commission under service
contract: 07.0202/2020/834463/SER/ENV.D.3

T

ENVIRONMENT
AGENCY AUSTRIA **umweltbundesamt**^U

Cíl

Dosažení lepší integrace ochrany ptáků zemědělské krajiny do současné zemědělské praxe

Jak?

- *Zacílení na 10 členských států EU (AT, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, HU, IT and PT)*
- *Spolupráci se zemědělskými a environmentálními autoritami, odborníky a lidmi z praxe*
- *Poskytnutí výsledků všem 27 členským zemím jako podkladu pro další cyklus SZP (CAP)*

Cíle

1. Shrnutí vědeckých poznatků problematiky ochrany ptáků zemědělské krajiny, identifikace vhodných postupů a pochopení řídicích faktorů úspěchu
2. Upřesnění požadavků členského státu a uvedení příkladů dobré praxe
3. Vytvoření 20 praktických schémat ochrany polních ptáků – min 2 za každou partnerskou zemi (*'Birds@Farmland Conservation Schemes'*)
4. Posílit a stavět na práci evropských farmářů, vlastníků, ochranářů a myslivců a motivovat je ve smyslu jejich vlastnictví a odpovědnosti
5. Vytvořit základ budoucí spolupráce všech relevantních subjektů dotčených problematikou a zlepšit poradenství poskytované zemědělským subjektům.

Období: Prosinec 2020 – Listopad 2022 (pokročilá úroveň plánování CAP/SZP)

Proč chránit ptáky zemědělské krajiny?

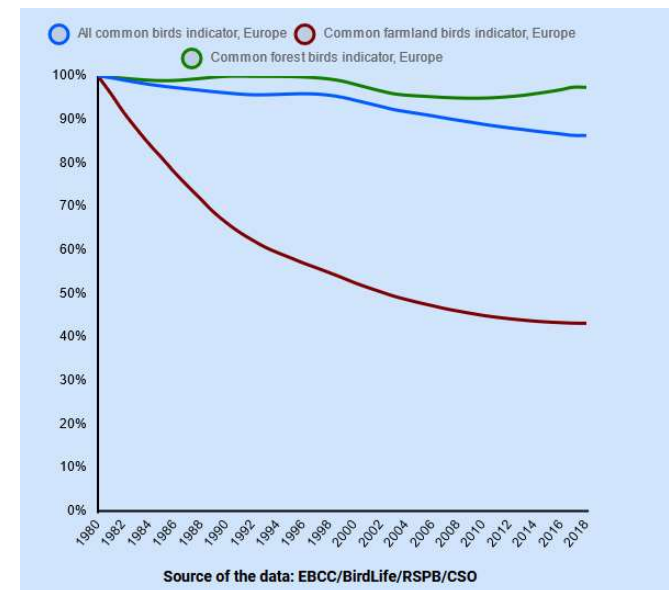
- Jsou důležitým indikátorem stavu životního prostředí, **důkazem efektivity zaváděných opatření** a klíčovým politickým cílem
- **Udržitelný potravní systém** spřínáší řadu benefitů: sociální, ekonomické, zdravotní
- **Vnímání zemědělství je poškozeno** a musí se změnit – úbytky ptáků a hmyzu jsou jasným signálem k akci!

© Vasily Gelevachuk (photomaster)

Proč chránit ptáky zemědělské krajiny?

- Alarmující negativní trend: 55% za poslední 3 desetiletí*
- Podpora členských zemí pro dosažení požadavků dle:
 - Článku 3 a 4 Ptačí Směrnice: “Maintain, preserve or re-establish a sufficient diversity and areas of habitat ...” and “put in place special conservation measures for the survival and reproduction of the species listed in Annex I of the Directive and migratory bird species.”
 - Společné zemědělské politiky (CAP), konkrétně eko-schémat jako nového nástroje k dosažení cílů Evropské zelené dohody a agro-environmentálně klimatických opatření PRV

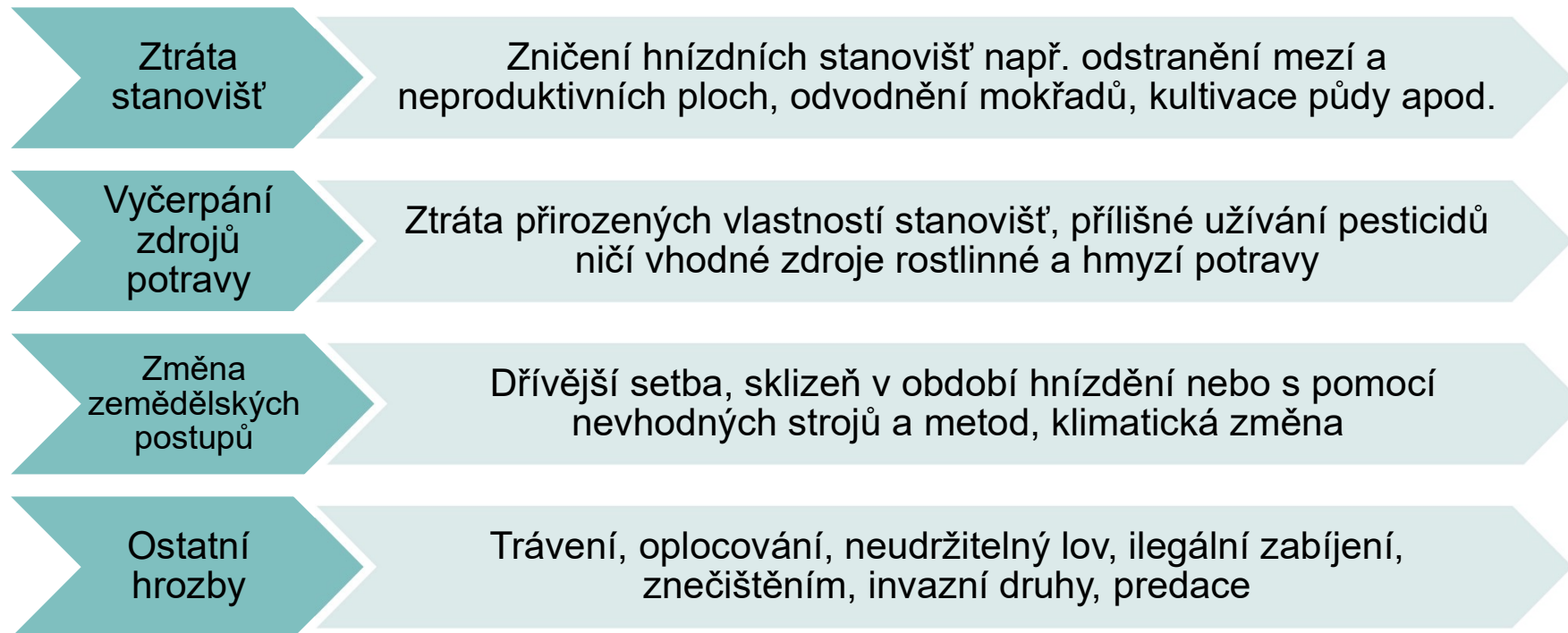

* Eurostat- Common Farmland Bird Index: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_bio2/default/table?lang=en

* Member States reporting under the Birds Directive: <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>

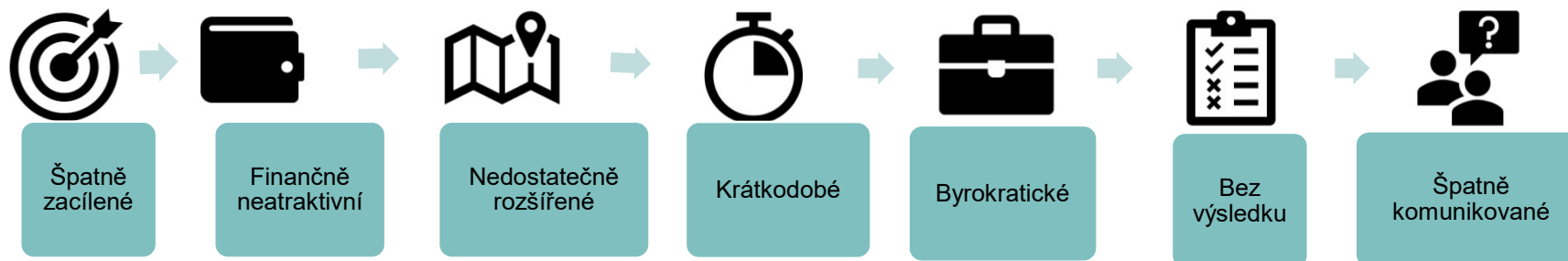
* Pan-European Common Bird Monitoring Scheme – European Bird Census Council – EBCC: https://pecbms.info/trends-and-indicators/indicators/indicators/EU1_Fa/

Důvody úbytku druhů ptáků zemědělské krajiny

Fungují současná opatření?

Vědecké poznání přináší smíšené výsledky:

Rozdílné názory zapojených subjektů:

“Agro – environmentálně klimatická opatření (AEKO) jen lehce zmírňují úbytek výskytu populací ptactva zemědělské krajiny – zejména těch, jejichž celý životní cyklus spočívá v Evropě - zdaleka nekompensují negativní dopady intenzifikace zemědělství a neodvracejí klesající populační trendy “

Harmonogram projektu:

ROK	2021				2022			
Čtvrtletí	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Identifikace zemědělských systémů								
Identifikace "vlajkových " druhů polních ptáků								
Vyhodnocení možností vhodného hospodaření na zemědělské půdě a charakteristik krajiny pro polní ptáky, zemědělce a společnosti								
Spoluvytváření schémat pro zachování polních ptáků								
Národní workshopy								
EU workshopy								
Podpora dlouhodobé spolupráce								

Organizace a instituce zapojené do projektu

1. AT: Umweltbundesamt GmbH (Environment Agency Austria)
2. HU: BirdLife Hungary
3. ES: Consorci Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya
4. CZ: Czech University of Life Sciences, Prague
5. BG: Dicon Group Ltd.
6. PT: CIBIO-ICETA, Universidade do Porto
7. FR: Institut Supérieur d'Agriculture et d'Agroalimentaire Rhône-Alpes
8. IT: LIPU (BirdLife Italy)
9. FI: University of Helsinki
10. DE: Helmholtz-Zentrum Umweltforschung GmbH UFZ
11. EU (BG): Pensoft Publishers Ltd

Birds @ Farmland

Výběr zemědělských systémů a vlajkových druhů

Václav Zámečník,
ČZU/ČSO

27-04-2021

Prepared for the European Commission under service
contract: 07.0202/2020/834463/SER/ENV.D.3

T

ENVIRONMENT
AGENCY AUSTRIA **umweltbundesamt**^U

Zemědělské systémy a vlajkové druhy

Zemědělské systémy (AS)

- Na úrovni EU bude identifikováno nejméně 10 zemědělských systémů souvisejících s ochranou polních ptáků

Vlajkové druhy (FS)

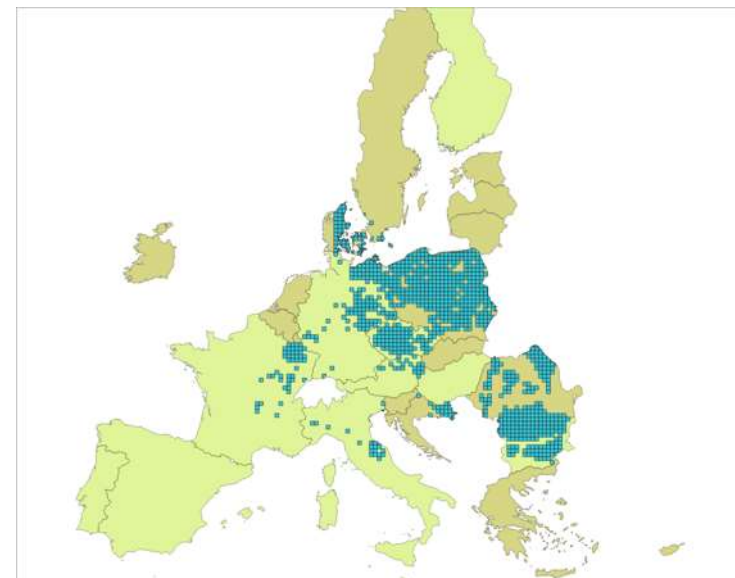
- Na úrovni EU bude identifikováno nejméně 15 vlajkových druhů ptáků zemědělské krajiny

Konečný seznam zemědělských systémů i vlajkových druhů bude sestaven na základě interaktivního procesu, zohledňujících priority všech 10 zúčastněných ČS

Výběr EU zemědělských systémů

I. Identifikace klasifikačního schématu

- ⑩ Analýzy existujících klasifikačních systémů pro Evropské zemědělské systémy.
- ⑩ Tvorba metodiky k odvození 46 zemědělských systémů rozdělených do 4 kategorií (orná půda, trvalé porosty, živočišná výroba, smíšené systémy).
- ⑩ Každý systém skrze EU je prostorově zmapován (25 x 25 km grid), a popsán.

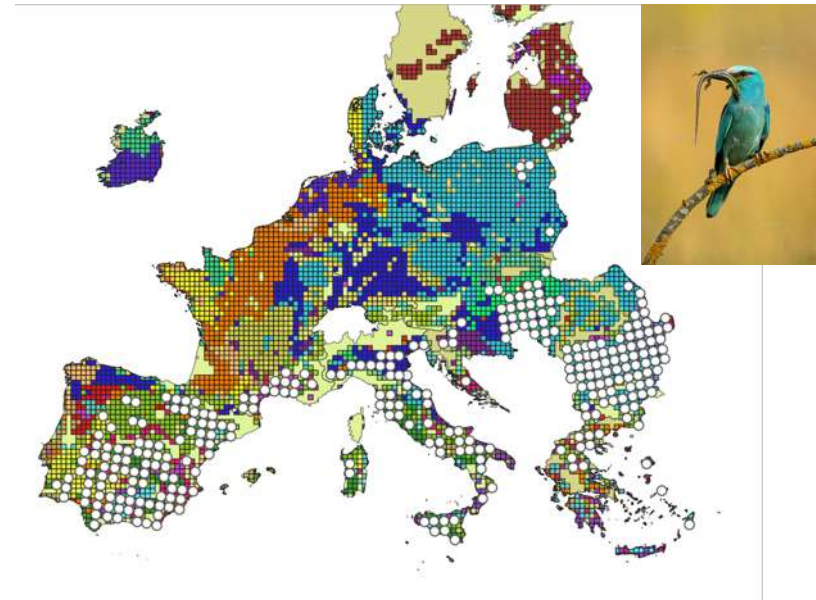
Low-intensity Continental non-irrigated annual crops

Výběr EU zemědělských systémů

II. Identifikace klasifikačního schématu

Na základě kritérií (příklady):

- **Použitelnost** na evropské úrovni a výskyt v 10 partnerských ČS
- **Počet** hnízdících druhů v zemědělském systému
- **Expertní hodnocení a literární rešerše** nejdůležitějších relevantních zemědělských praktik

Předvýběr zemědělských systémů

1. Orná půda

- Kontinentální nezavlažované systémy nízké intenzity (*Low-intensity Continental non-irrigated annual crops*)
- Středomořské nezavlažované systémy nízké intenzity (*Low-intensity Mediterranean non-irrigated annual crops*)
- Panonské nezavlažované systémy nízké intenzity (*Low-intensity Pannonian non-irrigated annual crops*)
- Nezavlažované systémy Černého moře a stepí (*Black sea and Steppic non-irrigated annual crops*)
- Pěstování rýže (*Rice cultivation*)
- Boreální nezavlažované systémy (*Boreal non-irrigated annual crops*)

2. Systémy pro chov hospodářských zvířat

- Vysoce intenzivní atlantické TTP (*High-intensity Atlantic permanent grasslands*)
- Středomořské pastevní tesy (*Mediterranean wood pastures*)

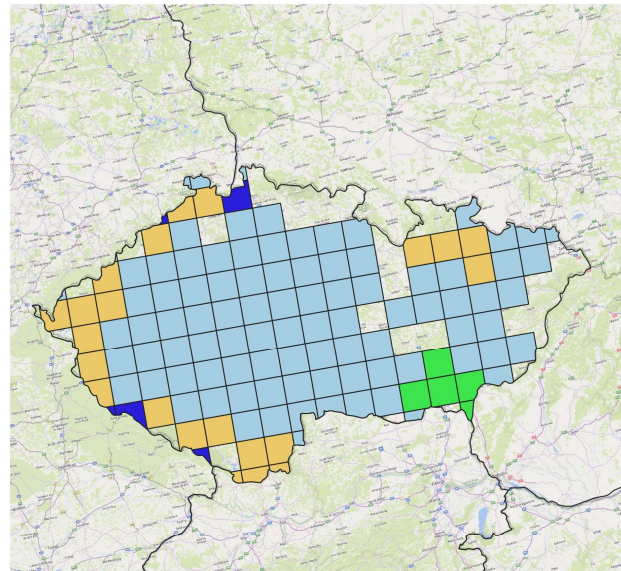
3. Systémy trvalých plodin

- Středomořské olivové háje nízké intenzity (*low intensity Mediterranean olive groves*)

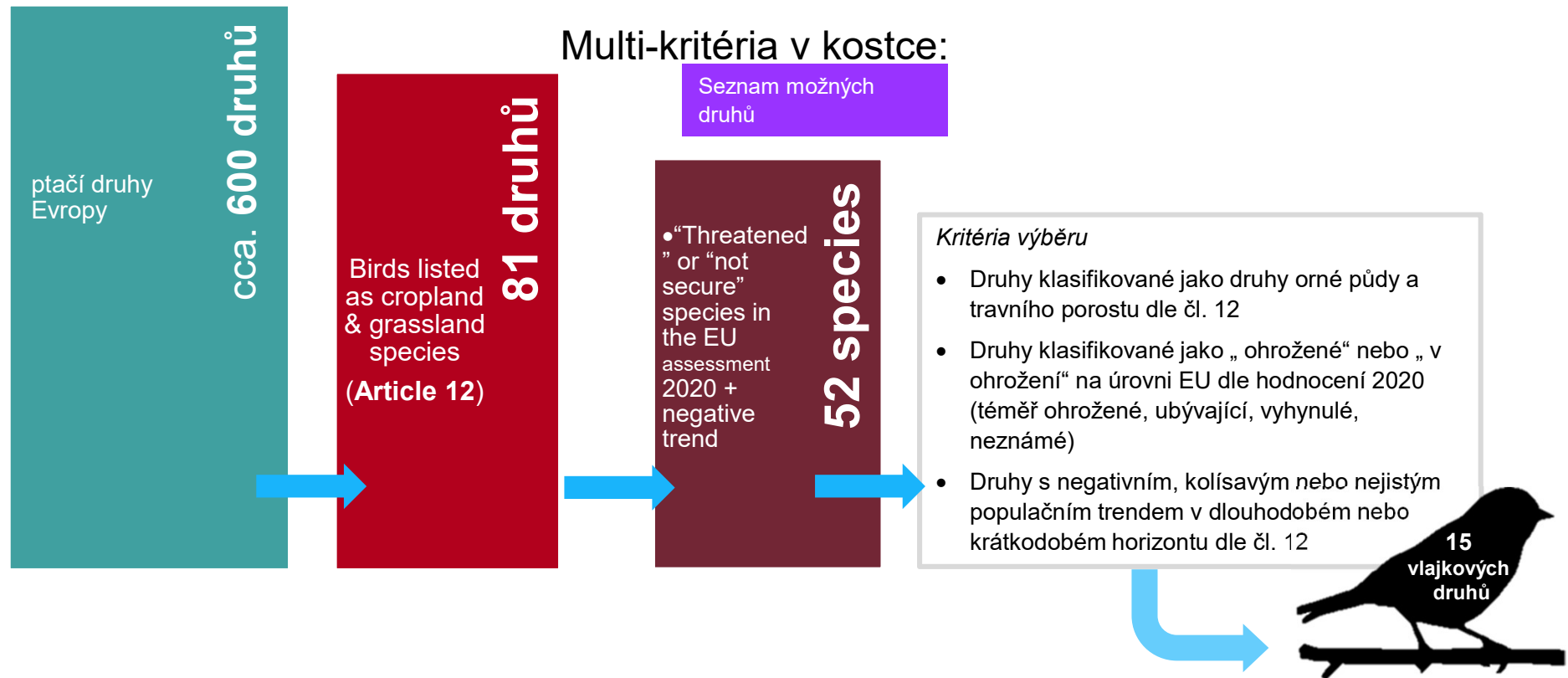
4. Smíšené systémy – nebyl zatím definován žádný prioritní systém

HLAVNÍ ZEMĚDĚLSKÉ SYSTÉMY V ČR

- Agricultural systems
- Low-intensity Continental non-irrigated annual crops
 - Low-intensity Continental permanent grasslands
 - High-intensity Continental permanent grasslands
 - Low-intensity Pannonian non-irrigated annual crops

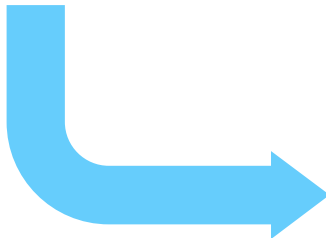
Identifikace 15 ohrožených nebo ubývajících druhů jako vlajkových druhů

Identifikace 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

Multi-kritéria v kostce

Výběr vlajkových druhů polních ptáků

Krok 1 – Pořadí druhů podle binomického rozdělení

Krok 2 – Vyhodnocení seznamu vysoce hodnocených druhů, na základě kategorizace (např. lovné druhy, stálí nebo stěhovaví atd.)

Identiface 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

Multi-kritéria v kostce

Krok 1 – Pořadí druhů podle binomického rozdělení

Výše řazené druhy - přiřazení hodnoty (0 nebo 1):

- Výskyt ve > 50% ČS EU
- Výskyt ve > 50% z vybraných 10 ČS EU
- Dlouhodobý negativní trend (breeding overall)
- Krátkodobý negativní trend (breeding overall)
- Index druhů polních ptáků
- M-S A P Conservation of Breeding Waders in Wet Grassland Habitats
- Ptačí Směrnice
- Synergie s Evropskou Iniciativou opylovačů
- IUCN (CR, EN, VU, NT)
- Zastřešující charakteristika/druh pro další druhy
- Charismatické druhy (expertní hodnocení)
- Potenciálně vhodné pro biokontrolu (např. hmyzožraví ptáci)
- Národní nebo Evropské Druhové Akční plány
- Potravní specialista (jsou více ohroženi vyhynutím)

Identiface 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

Multi-kritéria v kostce

Krok 2 – Hodnocení vysoce ohodnocených druhů, založené na rovnovážném rozdělení mezi kategoriemi (např. lovné druhy, stálí, stěhovaví ptáci apod.)

Srovnávací hodnocení

Hodnocení 15 druhů z hlediska následujících kategorií:

- Lovná / neloví se
- Stálí, krátkodobě nebo dlouhodobě migrující
- Počet zemí s negativním populačním trendem
- Počet zemí s vyrovnaným dlouhodobým populačním trendem
- Počet zemí s pozitivním dlouhodobým populačním trendem
- Počet zemí s nejistým nebo kolísavým dlouhodobým populačním trendem
- Počet zemí EU, kde druh hnízdí
- Případné ukázkové studie (pouze pokud je v některé ze zemí pozitivní trend)
- Conservation Evidence (popsané ochranné aktivity)

Identifikace 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

„Deštníkový“ charakter

Kritérium: Další druhy obývající stejná stanoviště prospívají z ochranných aktivit zacílených na vybraný vlajkový druh

Charismatické druhy

Kritéria: Jako „charismatické“ byly vybrány ty druhy, které se běžně vyskytují v zemědělské krajině a jsou veřejnosti dobře známy skrze typické zbarvení, tvar, chování nebo zpěv. Výběr byl proveden expertním hodnocením druhů z pohledu atraktivity pro veřejnost i zemědělce.

EU Iniciativa na podporu opylovačů

Kritéria: Druhy spojené se stanovišti s výskytem opylovačů

Potenciál druhů pro biokontrolu

Kritéria: Založeno na potravních preferencích dle Pearman / Storchova a Willmana, např. druhy preferující hmyz nebo hlodavce

Identifikace 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

Druhý s nejvyšším
bodovým hodnocením

Limosa limosa

Vanellus vanellus

Tringa totanus

Alauda arvensis

Hirundo rustica

Lanius senator

Numenius arquata

Saxicola rubetra

Streptopelia turtur

Falco vespertinus

Galerida cristata

Perdix perdix

Philomachus pugnax

Sturnus vulgaris

Tetrax tetrax

Identifikace 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

Výsledky

Druhý se nejvyšším bodovým hodnocením

Latinský název	Český název	Přítomnost v 10 projektových zemích
<i>Limosa limosa</i>	Břehouš černoocasý	10
<i>Vanellus vanellus</i>	Čejka chocholatá	10
<i>Tringa totanus</i>	Vodouš rudonohý	10
<i>Alauda arvensis</i>	Skřivan polní	10
<i>Hirundo rustica</i>	Vlaštovka obecná	10
<i>Lanius senator</i>	Žuhýk rudohlavý	7
<i>Numenius arquata</i>	Koliha velká	10
<i>Saxicola rubetra</i>	Bramborníček hnědý	10
<i>Streptopelia turtur</i>	Hrdlička divoká	10
<i>Falco vespertinus</i>	Poštolka rudonohá	4
<i>Galerida cristata</i>	Chocholouš obecný	9
<i>Perdix perdix</i>	Koroptev polní	9
<i>Philomachus pugnax</i>	Jespák bojovný	7
<i>Sturnus vulgaris</i>	Špaček obecný	9
<i>Tetrax tetrax</i>	Drop malý	4

Balance of the list

Hunted: 9
 Resident: 6
 Short migratory: 5
 Long migratory: 9
 Potential case study: FR, IT, UK, PT
 Dominant type of farming system: 3
 Minimum number of occurrences in 10 selected MS: 4

List of Dominant type of farming system represented

- Low-intensity Continental non-irrigated annual crops
- Low-intensity Mediterranean non-irrigated annual crops
- Livestock grazing in Alpine moors and heathlands

Identifikace 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

Výsledky

S prioritou pokryt co nejvíce různých druhů zemědělských systémů

Alternativní seznam

Latinský název	Český název	Přítomnost v 10 projektových zemích
<i>Limosa limosa</i>	Břehouš černoocasý	10
<i>Vanellus vanellus</i>	Čejka chocholatá	10
<i>Tringa totanus</i>	Vodouš rudonohý	10
<i>Alauda arvensis</i>	Skřivan polní	10
<i>Hirundo rustica</i>	Vlaštovka obecná	10
<i>Lanius senator</i>	Žuhák rudohlavý	7
<i>Numenius arquata</i>	Koliha velká	10
<i>Saxicola rubetra</i>	Bramborníček hnědý	10
<i>Streptopelia turtur</i>	Hrdlička divoká	10
<i>Philomachus pugnax</i>	Jespák bojovný	7
<i>Asio flammeus</i>	Kalous pustovka	10
<i>Circus cyaneus</i>	Moták pilich	10
<i>Falco cherrug</i>	Raroh velký	6
<i>Glareola pratincole</i>	Ouhorlík stepní	6
<i>Passer italiae</i>	Vrabc italický	3

Přehled dominantních typů zemědělských systémů

Low-intensity Continental non-irrigated annual crops	
Low-intensity Mediterranean non-irrigated annual crops	
Livestock grazing in Alpine moors and heathlands	
Boreal non-irrigated annual crops	
Low-intensity Pannonian non-irrigated annual crops	
Mediterranean wood pastures	
High-intensity Atlantic non-irrigated annual crops	
High-intensity Mediterranean non-irrigated annual crops	

Rozložení v seznamu

Hunted: 7
Resident: 3
Short migratory: 6
Long migratory: 9
Potential case study: IT, UK, FR, BE
Dominant type of farming system: 8
Minimum number of occurrences in 10 selected MS: 3

Seznam 15 vlajkových druhů

Identifikace 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

Výsledky

Alternative lists

Prioritizing breeding and wintering species

Species	Common name	Occurrence in 10 selected MS
<i>Limosa limosa</i>	Black-tailed Godwit	10
<i>Vanellus vanellus</i>	Northern Lapwing	10
<i>Tringa totanus</i>	Common Redshank	10
<i>Alauda arvensis</i>	Eurasian Skylark	10
<i>Hirundo rustica</i>	Barn Swallow	10
<i>Lanius senator</i>	Woodchat Shrike	7
<i>Numenius arquata</i>	Eurasian Curlew	10
<i>Saxicola rubetra</i>	Whinchat	10
<i>Streptopelia turtur</i>	European Turtle-dove	10
<i>Falco vespertinus</i>	Red-footed Falcon	4
<i>Galerida cristata</i>	Crested Lark	9
<i>Perdix perdix</i>	Grey Partridge	9
<i>Anser erythropus</i>	Lesser White-fronted Goose	4
<i>Branta ruficollis</i>	Red-breasted Goose	3
<i>Cygnus columbianus bewickii</i>	Bewick's Swan	5
List of Dominant type of farming system represented		
	Low-intensity Continental non-irrigated annual crops	
	Low-intensity Mediterranean non-irrigated annual crops	
	Livestock grazing in Alpine moors and heathlands	

Seznam 15
vlajkových
druhů

Balance of the list

Hunted: 7
Resident: 4
Short migratory: 6
Long migratory: 8
Potential case study: IT, PT
Dominant type of farming system: 3
Minimum number of occurrences in 10 selected MS: 4

Sběr informací ochrany vlajkových druhů polních ptáků

Popisná schémata

- **Ekologické požadavky** (na základě současných poznatků a Zpráv EU)
- **'Deštníkový charakter'** (definována na základě biotických interakcí, např. Seznamu známých mezidruhových interakcí, kam např. patří i opylování nebo jiné vedlejší výhody).
- **Ohrožení a negativní vlivy** na jejich prostředí (literární rešerše a zprávy včetně Směrnice o ptácích)
- **Ochranná opatření zacílená na životní prostředí** (dle jednotlivých zemích, přehled finančních nástrojů (např. agroenvironmentálně klimatická opatření, nástroje na financování přírodního kapitálu, podmínek pro environmentálně citlivé travní porosty, EFAs, program LIFE, Interreg nebo jiné projekty a soukromé iniciativy)
- **Faktory ovlivňující úspěch nebo neúspěch ochranných opatření**
 - Shrnutí znalostí existujících opatření skrze projektové konsorcium a další sítě;
 - Databáze kontaktů a partnerství;
 - Poskytnutí cenných informací a příkladů úspěšných (i neúspěšných) opatření v rámci národních workshopů

Výsledky

- Zpráva v AJ (M 13)
- Informační listy pro každý z 15 druhů (M 13)
- Informační list přeložený do národních jazyků (M 13)

* Kde to bude možné, identifikujeme **příklady z praxe**, které demonstrují úspěšné způsoby ochrany a hospodaření = **demonstrační plochy**

Další úkoly

Zemědělské systémy a vlajkové druhy

Charakterizace důvodů úbytku ptáků zemědělské krajiny

- ⑩ Zhodnotit a sestavit seznam hlavních **negativních faktorů a hrozeb** pro 10 hlavních zemědělských systémů a 15 vlajkových druhů polních ptáků

Identifikace možnosti hospodaření a charakteristik krajiny prospěšných polním ptákům

- ⑩ Identifikace způsobů hospodaření a vlastností zemědělských ploch, přispívajících k populacím polních ptáků (10 zemědělských systémů a 15 ptačích druhů zemědělské krajiny)

© imageBROKER/Rex Shutterstock

Potenciální přínosy pro další druhy, stanoviště a lidi

- ⑩ Vyhodnocení dalších složek **biodiverzity**, které mohou profitovat ze způsobů hospodaření podporujících populace polních ptáků.
- ⑩ Hodnocení **ekosystémových služeb** poskytovaných ekosystémy

Shrnutí výsledků, a otevřených otázek

- ⑩ Identikace **nedostatků/chybějících znalostí**
- ⑩ Tvorba **zprávy** o hlavních zemědělských systémech
- ⑩ Tvorba **informačních listů** o konkrétních **způsobech hospodaření a charakteristik krajiny** přispívajících k ochraně polního ptactva v každém zemědělském systému

© Bildagentur Zoonar GmbH

KONTAKTY

Jméno: Emílie Trakalová
Email: trakalova@fzp.czu.cz

Birds @ Farmland

Reference: ENV/2020/OP/0003

Projektový plán komunikace

Birds @ Farmland

#farmlandbirds

Emílie Trakalová, ČZU

ENVIRONMENT
AGENCY AUSTRIA **umweltbundesamt**^U

Cílové skupiny

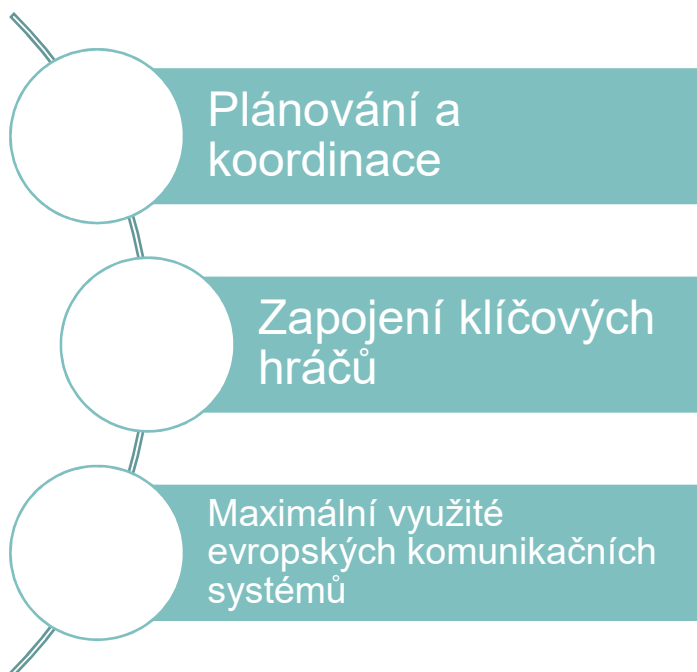
Úroveň EU

- EC DG Agri
- EC DG Environment
- EC DG Clima
- Farmářské organizace
- Environmentalní organizace
- Vlastnické & uživatelské organizace
- Obchodní organizace
- Výzkumné organizace & projekty

Národní a regionální úroveň

- Vládní - MZe
- Vládní – MŽP
- Farmářské organizace
- Environmentalní organizace
- Vlastnické & uživatelské organizace
- Obchodní organizace
- Výzkumné organizace & projekty

Klíčové faktory pro dopad projektu

- 1:1 vazby
- ! Silná účast v národním plánovacím procesu a skupinách
- Koordinace kalendářů událostí
- Účast na plánovacích a konzultačních jednání
- Organizace jednání
- ! Odpovědi na dotazy účastníků
- !! Spluvytváření podkladů
- !!! **“Snowballing”** Redistribuce komunikačních materiálů účastníkům a jejich sítím
- Koordinace s
 - Národními autoritami
 - Envi NGOs
 - Zemědělské organizace
 - Vlastníci a uživatelé půdy

Komunikační materiály a sítě

- Brožura
- Informační listy
 - 10 vybraných zemědělských systémů
 - 15 Vlajkových druhů
 - 20 *Birds@Farmland* ochrannářských opatření
- Webová stránka Evropské komise (DG ENV)
- **Nástroj WIKI k diskusi a výměně názorů na úrovni EU**
- Twitter, LinkedIn, etc.
- Ostatní

Události

- Národní workshopy v partnerských zemích
- **1. EU Workshop: Druhá půlka června 2021**
- 2. EU Workshop: První polovina 2022

Zajímalo by Vás?

1) Zasílání **informací týkajících se projektů**?

- Brožury, informační listy, ostatní?

2) **Šíření** projektových informací skrze vaše komunikační kanály? (Newsletter, Website, Events)? Co je k tomu třeba?

3) **Účast v Evropských diskusích** ve WIKI / Výměna informací s ostatními zeměmi? Které téma by Vás nejvíce zajímalo?

Prosím o vyplnění dotazníku: <https://forms.office.com/r/HvyUpkBbm1>

Kontakty:

Emílie Trakalová trakalova@fzp.czu.cz

Katrin Stockhammer katrin.stockhammer@gmail.com

Birds @ Farmland

Reference: ENV/2020/OP/0003

Stav a perspektiva ptačích populací v zemědělské krajině ČR

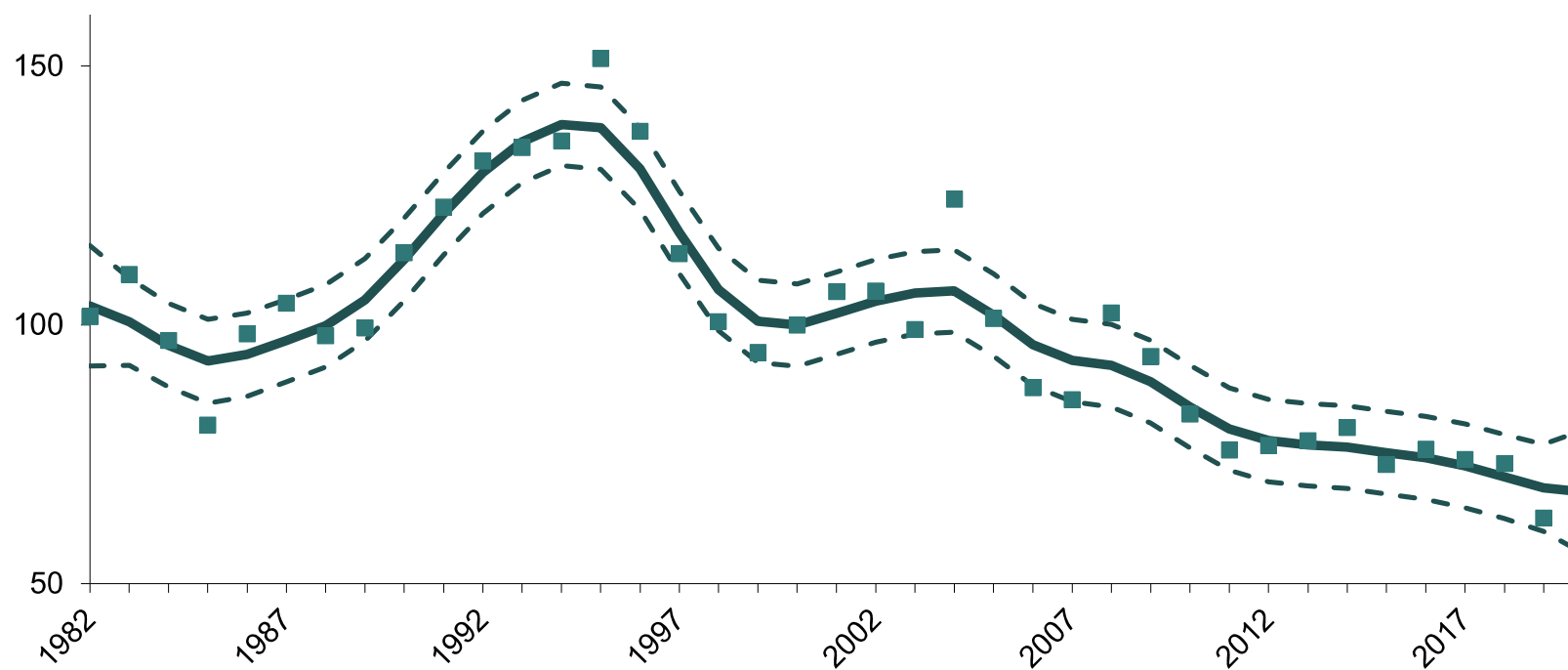
Václav Zámečník, ČZU/ČSO

ENVIRONMENT
AGENCY AUSTRIA **umwelt**bundesamt^U

Jednotný program sčítání ptáků - výsledky

Zdroj: JPSP, ČSO

Identifikace 15 ohrožených nebo ubývajících druhů

Druhý s nejvyšším
bodovým hodnocením

Limosa limosa

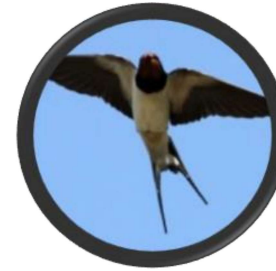
Vanellus vanellus

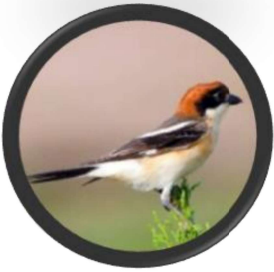
Tringa totanus

Alauda arvensis

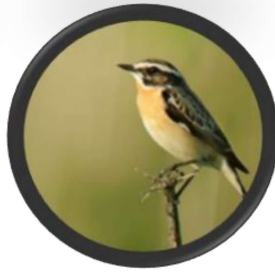
Hirundo rustica

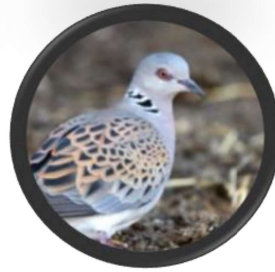
Lanius senator

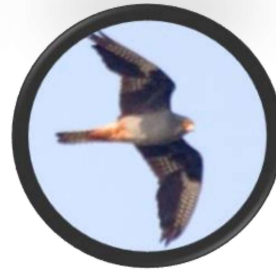
Numenius arquata

Saxicola rubetra

Streptopelia turtur

Falco vespertinus

Galerida cristata

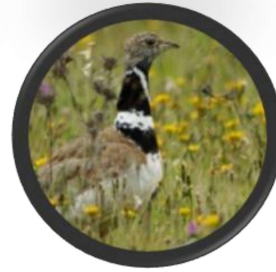
Perdix perdix

Philomachus pugnax

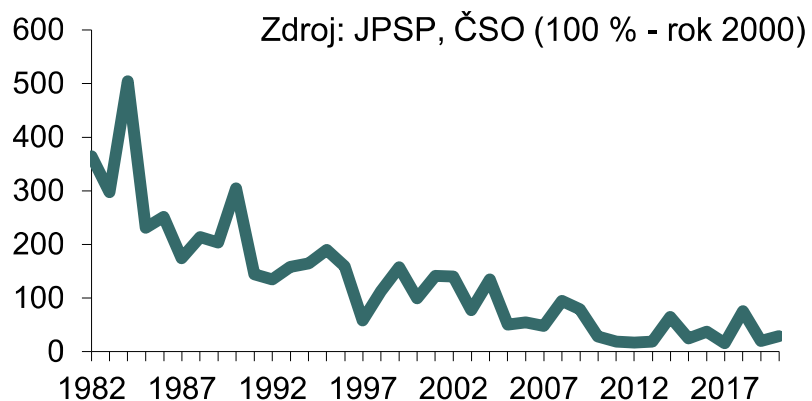
Sturnus vulgaris

Tetrax tetrax

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

Koroptev polní

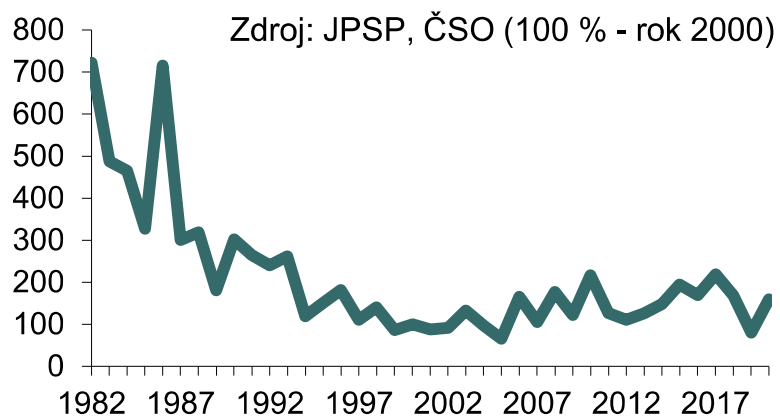
11 000 - 22 000 párů

Možnosti podpory:

- biopásy krmné
- kombinované biopásy
- větší podíl neproduktivních ploch
- omezení pesticidů

Foto: Petr Šaj/birdphoto.cz

Čejka chocholatá

5 000 – 7 000 párů

Možnosti podpory:

- AEKO Ochrana čejky chocholaté
- přímá ochrana hnízd
- obnova mokřadů v zemědělské krajině

Břehouš černoocasý

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

5 – 10 párů
vyhledává otevřené
mokřadní stanoviště v
zemědělské krajině a u
vodních ploch

Koliha velká

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

0 – 1 pár
poslední hnízdiště letiště
Ruzyně
při tahu výskyt zejména u
vodních ploch a
podmáčených místech

Vodouš rudonohý

Foto: Petr Šaj/birdphoto.cz

25 – 40 párů
vyhledává otevřené
mokřadní stanoviště v
zemědělské krajině a u
vodních ploch

Jespák bojovný

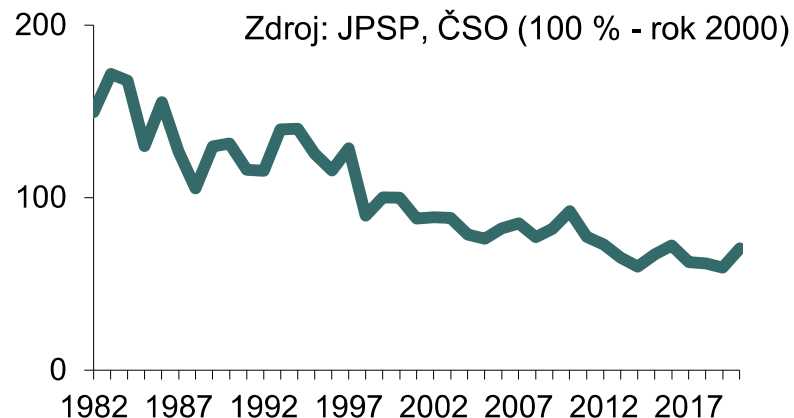

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

pouze protahuje
využívá ke sběru potravy
přednostně mokřady na
polích a loukách, rybníky a
jiné vodní plochy

Foto: Petr Šaj/birdphoto.cz

Hrdlička divoká

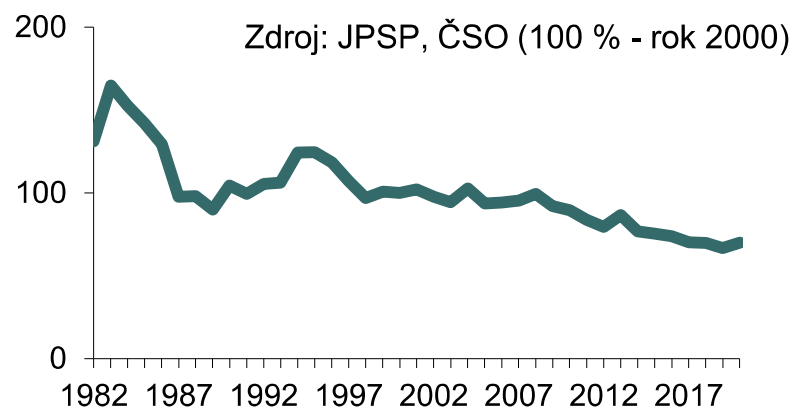
40 000 – 70 000 párů

Možnosti podpory:

- větší podíl neproduktivních ploch
- omezení pesticidů
- vytváření mokřadů
- výsadba rozptýlené zeleně

Foto: Petr Šaj/birdphoto.cz

Skřivan polní

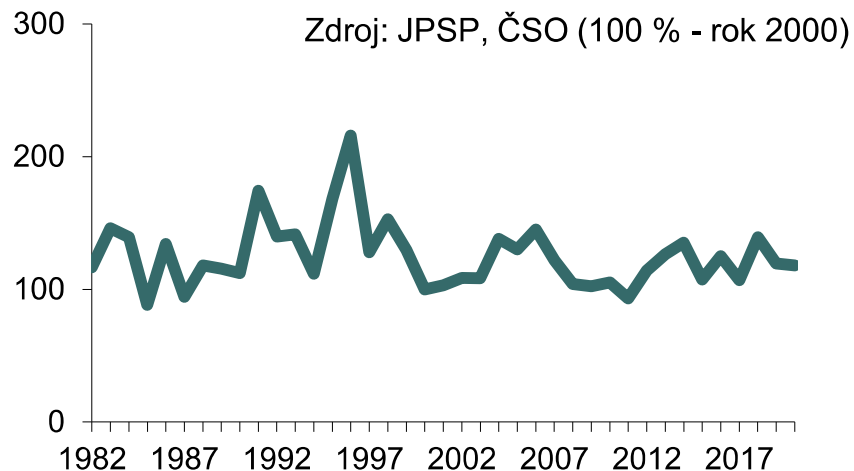
800 000 – 1 400 000 párů

Možnosti podpory:

- větší podíl jařin
- úhory v krajině
- omezení pesticidů
- skřivánčí plošky?

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

Vlaštovka obecná

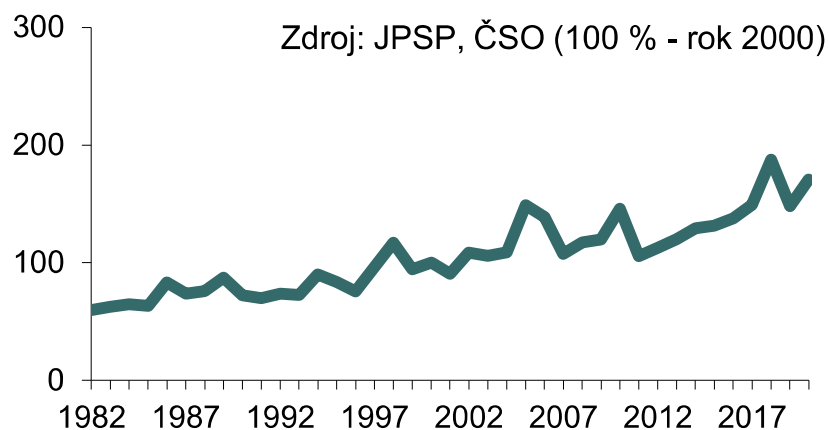
320 000 – 640 000 párů

Možnosti podpory:

- zachování chovu zvířat
- revitalizace mokřadů
- omezení pesticidů

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

Špaček obecný

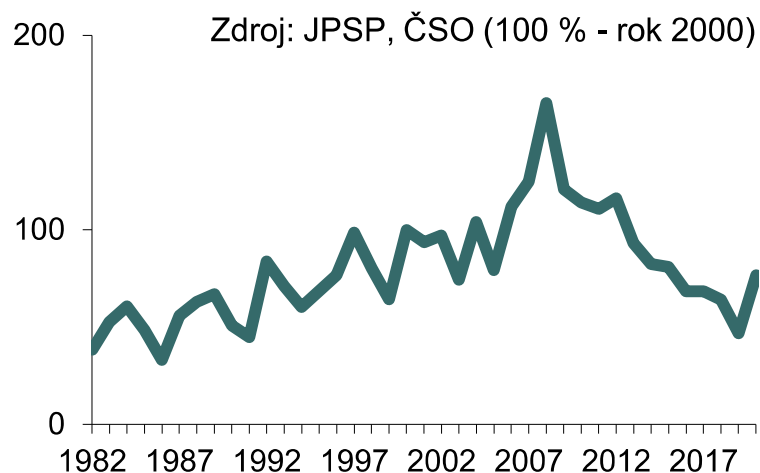
2 000 000 – 4 000 000 párů

Možnosti podpory:

- zachování ovocných stromů v krajině
- větší podíl neproduktivních ploch
- omezení pesticidů

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

Bramborníček hnědý

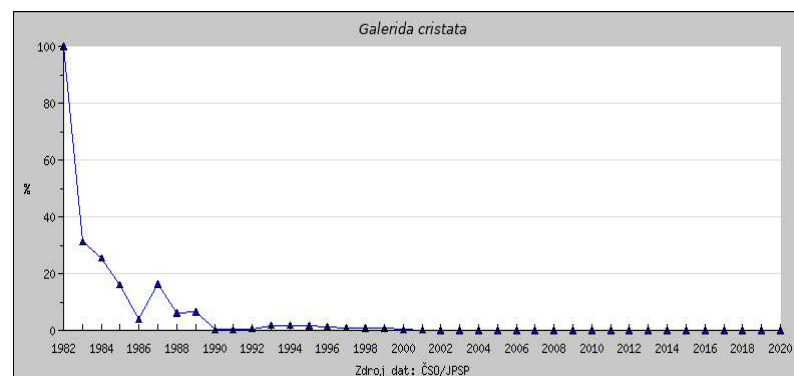
15 000 – 30 000 párů

Možnosti podpory:

- extenzivní hospodaření na TTP
- ponechávání neposečených ploch
- větší podíl neproduktivních ploch

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

Zdroj: JPSP, ČSO (100 % - rok 2000)

Chocholouš obecný

500 – 1000 párů

Možnosti podpory:

- intenzivní pastva
- omezení pesticidů

Foto: Jiří Kött/birds.cz

Drop malý

- vzácně zaletuje z jihozápadní Evropy

Foto: Petr Šaj/birdphoto.cz

Ťuhák rudohlavý

- vzácně zaletuje z jihovýchodní Evropy

Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

Pošťolka rudonohá

- občasně zaletuje z jihovýchodní Evropy

Další ubývající ptačí druhy

foto: John Markham (rspb-images.com)

Foto: ©Tomáš Bělka www.birdphoto.cz

Foto: ©Tomáš Bělka www.birdphoto.cz

| BIRDS @ FARMLAND

Foto: ©Tomáš Bělka www.birdphoto.cz

Tomáš Bělka © www.birdphoto.cz

Důvody úbytku druhů ptáků zemědělské krajiny

Ztráta
stanovišť

Zničení hnízdních stanovišť např. odstranění mezí a neproduktivních ploch, odvodnění mokřadů, kultivace půdy apod.

Vyčerpání
zdrojů
potravy

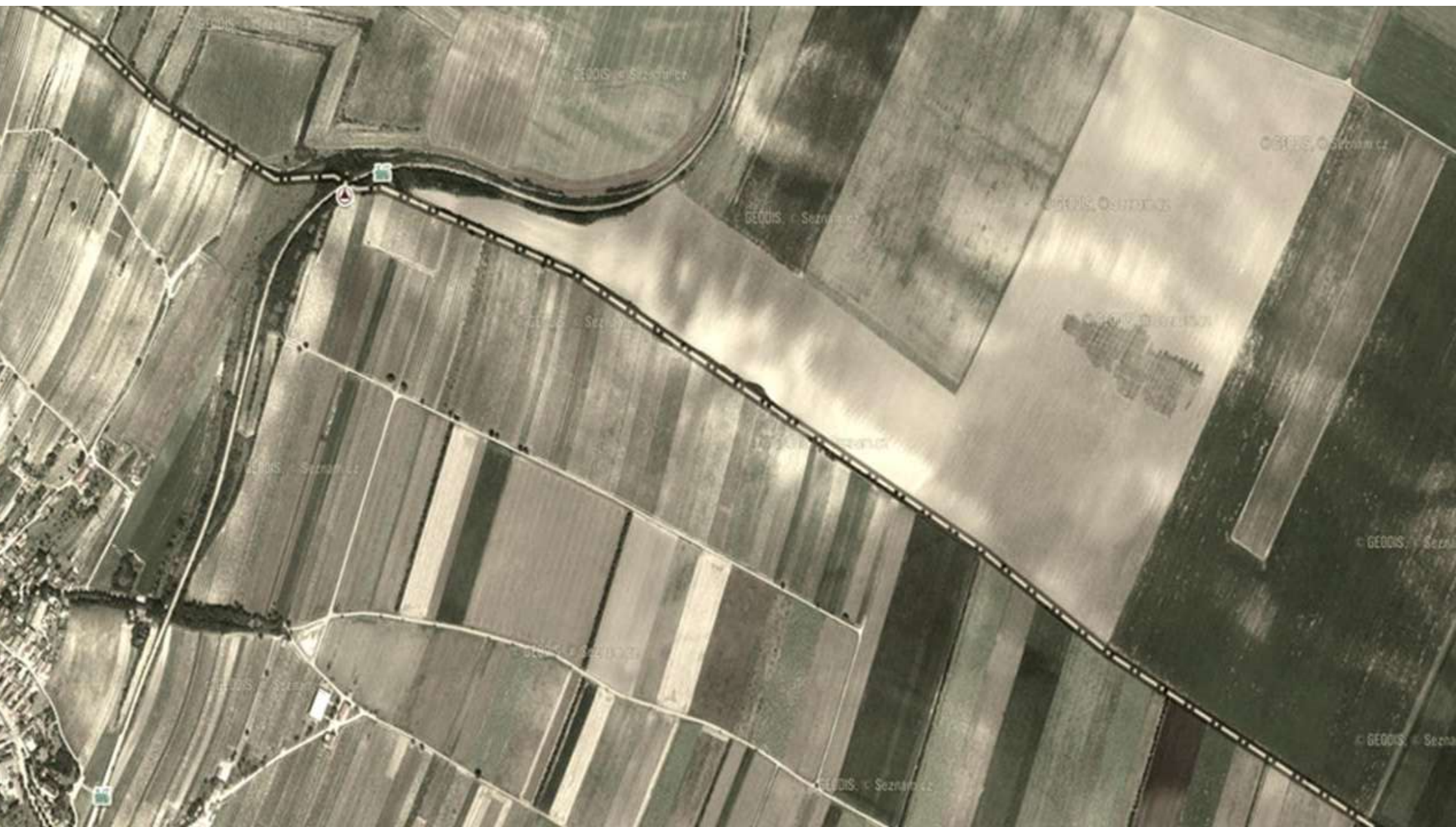
Ztráta přirozených vlastností stanovišť, přílišné užívání pesticidů ničí vhodné zdroje rostlinné a hmyzí potravy

Změna
zemědělských
postupů

Dřívější setba, sklizeň v období hnízdění nebo s pomocí nevhodných strojů a metod, klimatická změna

Ostatní
hrozby

Trávení, oplocování, neudržitelný lov, ilegální zabíjení, znečištěním, invazní druhy, predace

Problémy s odvodněnou krajinou

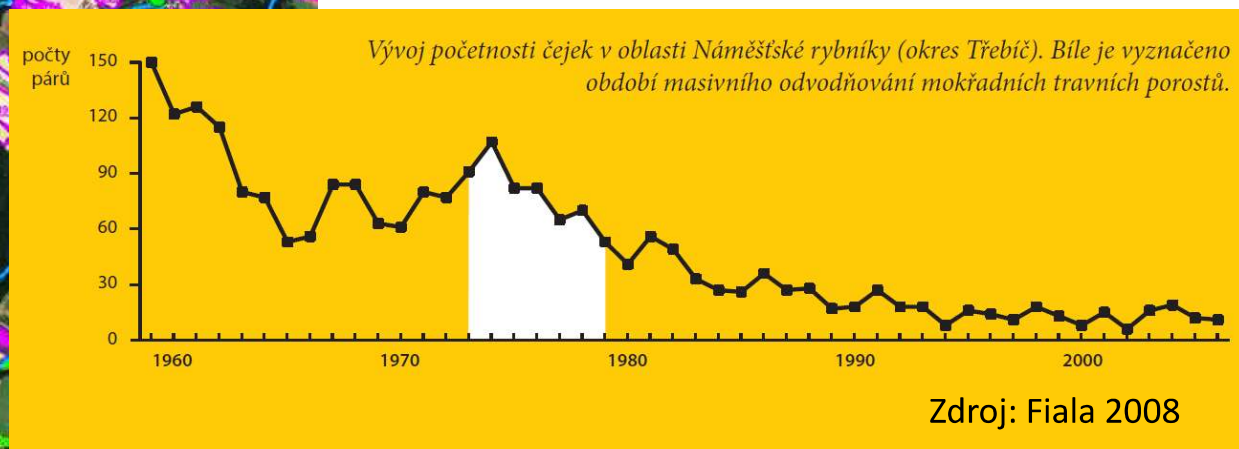
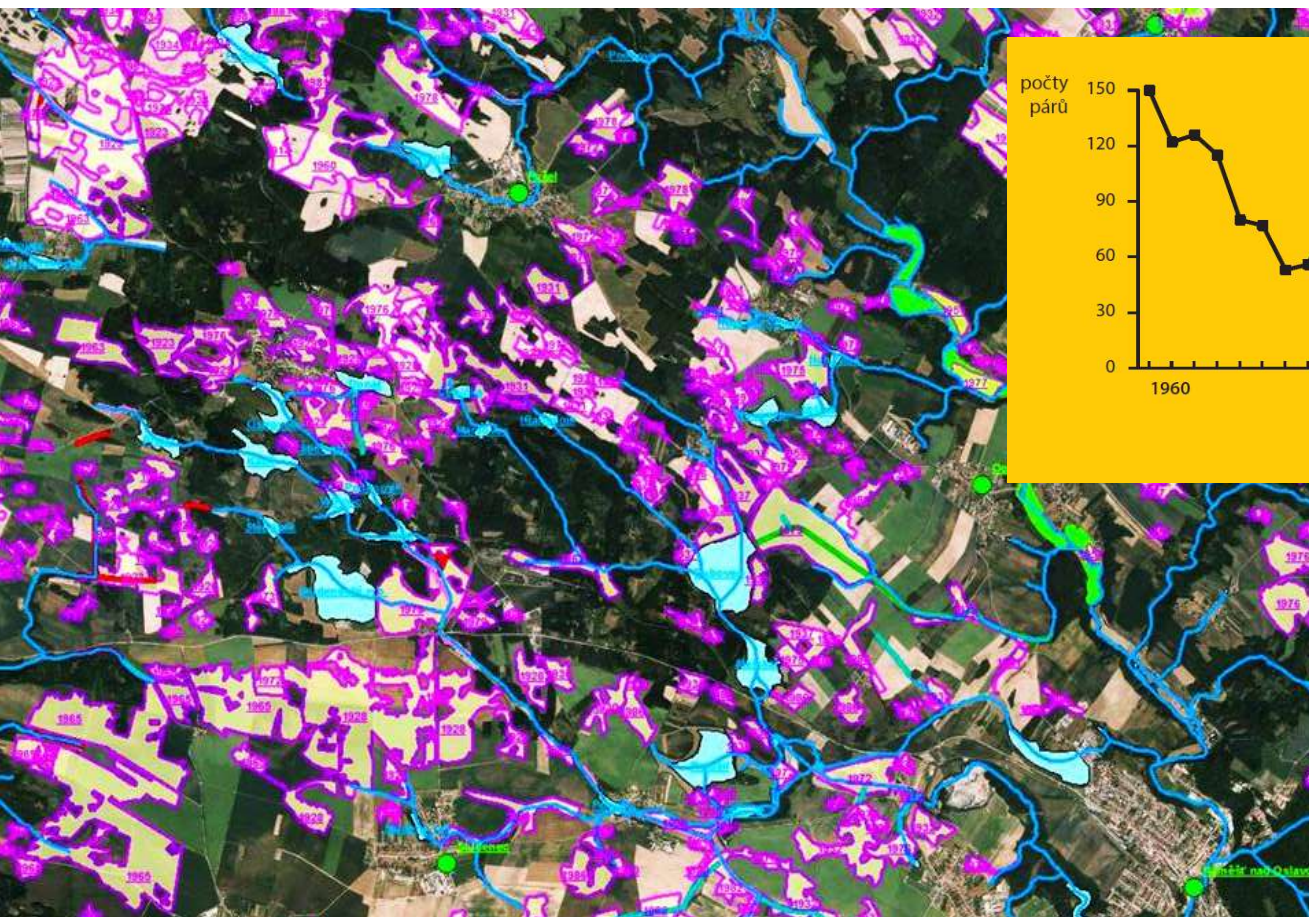

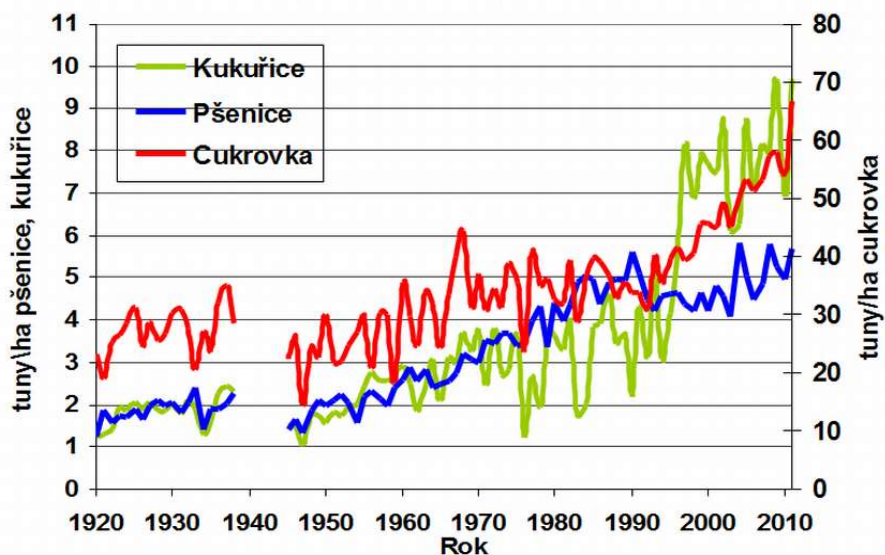
Foto: Vojtěch Kodet

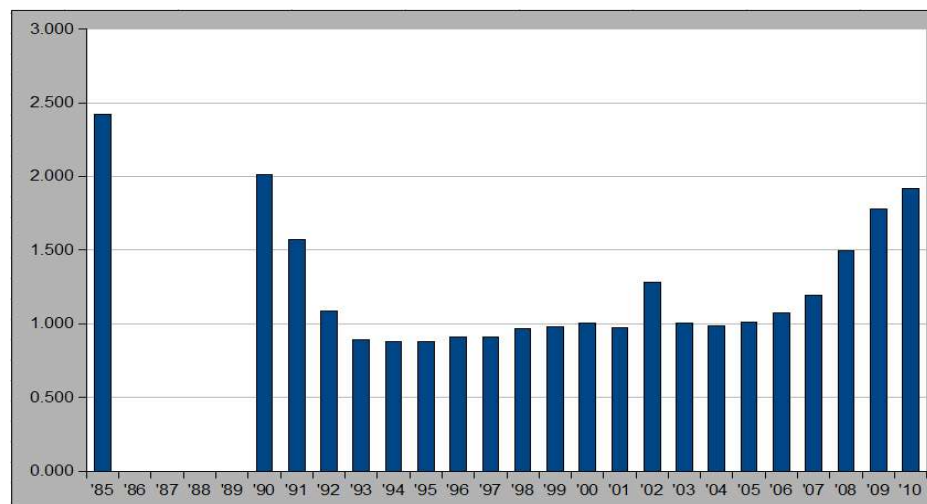
Zvyšování zemědělských výnosů

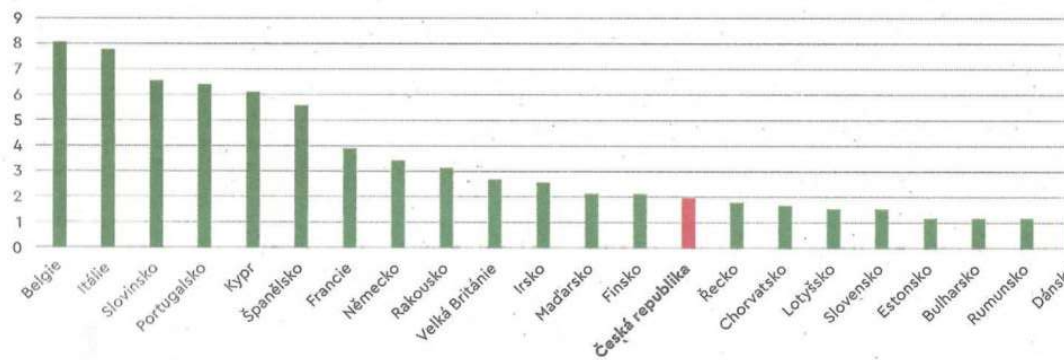
Hektarové výnos kukuřice, pšenice a cukrovky

Zdroj: Zámečník 2013, deník Metro

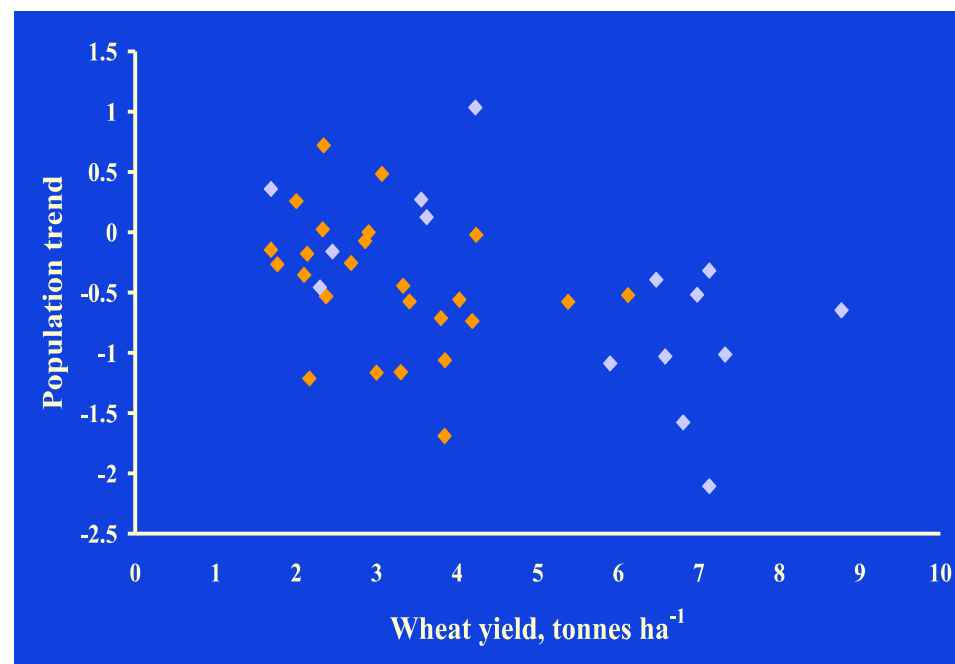
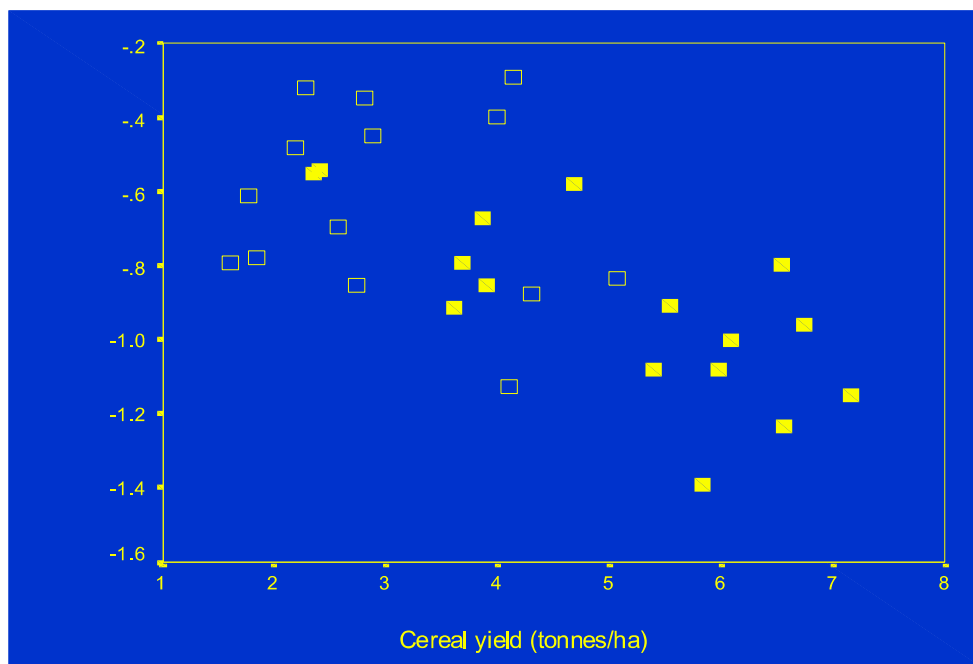

Spotřeba pesticidů podle kg účinné látky na hektar

Vliv intenzifikace na ptáky

Populační trendy ptáků zemědělské krajiny x výnosům pšenice (1970-1990 a 1990-2000)

Zdroj: Donald *et al* 2001 (vlevo) a 2006

Zvyšování výkonnosti zemědělských strojů

Foto: Archiv ČSO a Miroslav Šálek

Stav ochrany ptáků zemědělské krajiny

1. Agroenvironmentálně-klimatická opatření
2. Přímá ochrana hnízd a hnízdišť
3. Aktivní podpora ptáků
4. Vytváření a revitalizace životního prostředí

1. Agroenvironmentálně-klimatické opatření

Krmné biopásy

(rok 2019 –239 žadatelů, celkem 2867 ha)

Foto: Václav Zámečník

Nektarodárné biopásy

(rok 2019 -152 žadatelů, celkem 1005 ha)

Foto: Anna Talašová

Využití biopásů z pohledu praxe

Foto: Anna Talašová a Václav Zámečník (vpravo)

Přínos krmných biopásů pro ptáky

Rozsáhlý výzkum potvrdil, že v krmných biopásech je prokazatelně vyšší početnost ptáků včetně ubývajících druhů a zajíců oproti běžné zemědělské krajině (Šálek et al. in prep)

Přínos biopásů pro ptactvo, savce a opylovače vnímají i samotní zemědělci, kteří opatření realizují.

Mezi největší problémy uvádějí:

- riziko zaplevelení
- přísný sankční systém za porušení podmínek, zejména zákaz přejezdu
- nedostatečný informační servis
- malá variabilita opatření (uvítali by např. možnost došetí)
- někteří zmiňují i vysokou cenu osiva

Nektarodárné biopásy a opylovači

- Výzkum Šrámková & Nerad (2016) prokázal v nektarodárných biopásech největší početnost opylovačů. Druhovú diverzitu byla srovnatelná s planě rostoucí vegetací (125 ze 170 druhů žahadlových = 75 % druhů z okolí)
- Optimálního efektu bylo dosaženo dělenou sečí
- Význam nektarodárných pásů pro ptáky nebo zvěř nebyl zatím zkoumán

Foto: Anna Talašová

AEKO Ochrana čejky chocholaté

Foto: Josef Hlásek a Václav Zámečník (hnízda)

Výběr vhodných hnízdíšť

✓ Výběr byl proveden na základě pravidelnosti výskytu, počtu ptáků a přítomnosti vody

✓ Celkem bylo vybráno zhruba 430 lokalit (výběr je stále možné doplňovat)

✓ V roce 2019 46 žádostí na 465 ha

| BIRDS

Foto: Václav Zámečník

ndesamt^U

| BIRDS

Foto: Vojtěch Kubelka

ndesamt^U

Přínosy AEKO Ochrana čejky chocholaté

Foto: Václav Zámečník

- Podpora všech druhů živočichů v dané ploše –
hnízdění/rozmnožování i sběr potravy (skřivan polní,
čejka, konipas luční, kulík říční, vodouš rudonohý,
zajíc polní)
- Podpora opylujícího hmyzu v průběhu celého roku
- Zlepšení půdních vlastností
- Zatraktivnění prostředí
- Snížení chemické zátěže

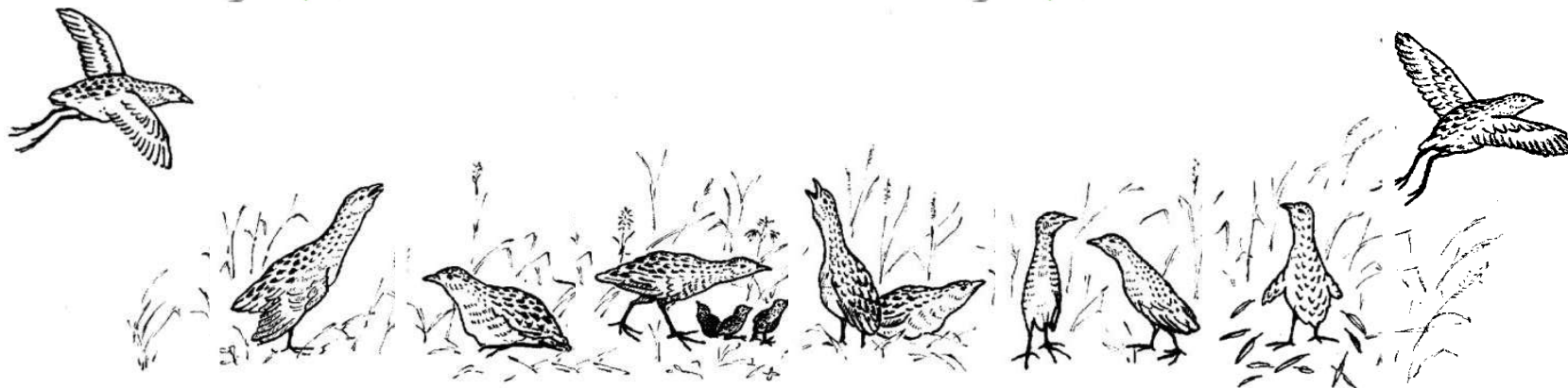
AEKO Ochrana chřástala polního

Foto: Petr Šaj/birdphoto.cz

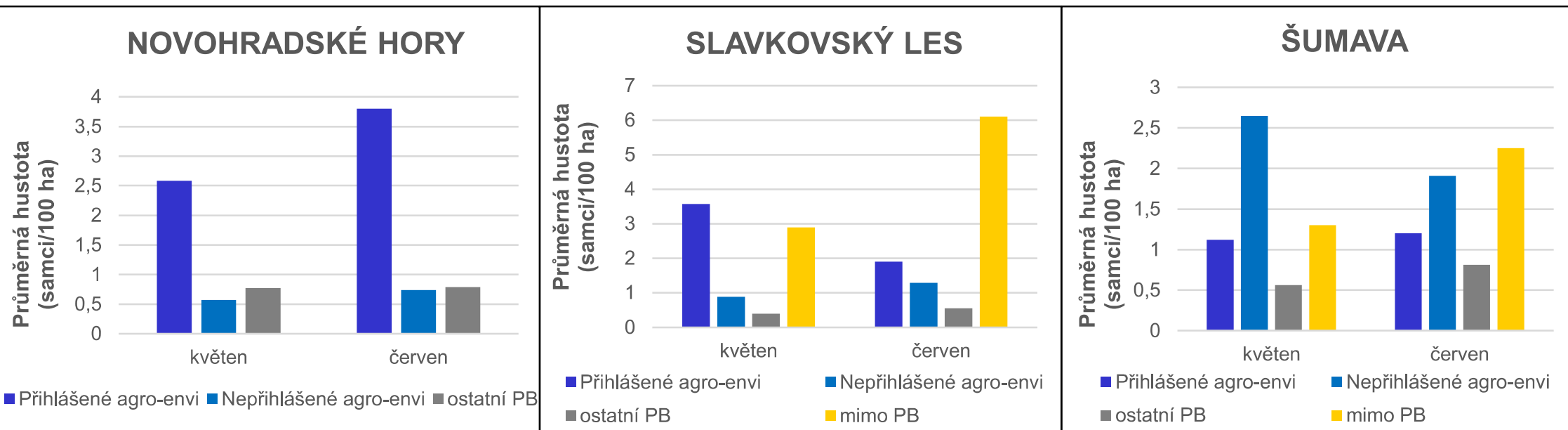
Chřástalí rok

duben září	květen	červen	červenec	srpen			
Přílet z Afriky	Samci začínají volat	První hnízdění	Samice vodí mláďata asi 2 týdny	Samci stále volají, většina samic hnízdí podruhé	Volání samců končí	Dospělí ptáci pelichají a dva týdny nejsou schopni letu	Odlet do Afriky

Zdroj: archiv ČSO

Výsledky mapování volajících samců

Zdroj: Pykal J., Vlček J. & Bodnár T. (2018)

Výhledy v připravovaném Strategickém plánu

Ochrana založená na zemědělských systémech

Pro ČR jsou nejvíce dominantní:

- kontinentální nezavlažované systémy nízké intenzity
- panonské nezavlažované systémy nízké intenzity
- kontinentální nezavlažované trvalé travní porosty

Možnosti ochrany:

I. Pilíř - ekoplatba Celofaremní schéma – bude skutečně přínosné?

- základní titul Ošetřování travních porostů

PRV - stávající AEKO na travních porostech, neproduktivní investice

Výhledy v připravovaném Strategickém plánu

Druhová ochrana

PRV

1. Stávající AEKO pokračuje – jsou žádoucí změny?
2. Doplnění o AEKO Kombinované biopásy – vytváření hnízdních příležitostí na orné půdě (koroptev, strnadi...)
3. Neproduktivní investice – obnova mokřadů, výsadba krajinných prvků?
4. AEKO založené na výsledku?
5. Sdílený management?

2. Přímá ochrana hnízd a hnízdišť

Foto: Karel Poprach

moták lužní

Foto: Vojtěch Kubelka, Václav Zámečník (hnízdo)

čejka chocholatá

Ochrana hnízdišť' chřástala polního

3. Aktivní podpora ptáků

Foto: Jan Vratislav

Foto: Martin Šálek

Podpora dravců a sov pomocí budek

Foto: Martin Šálek

Foto: Martin Šálek

Podpora dravců a sov pomocí budek

Foto: Miroslav Dusík

Foto: Miroslav Dusík

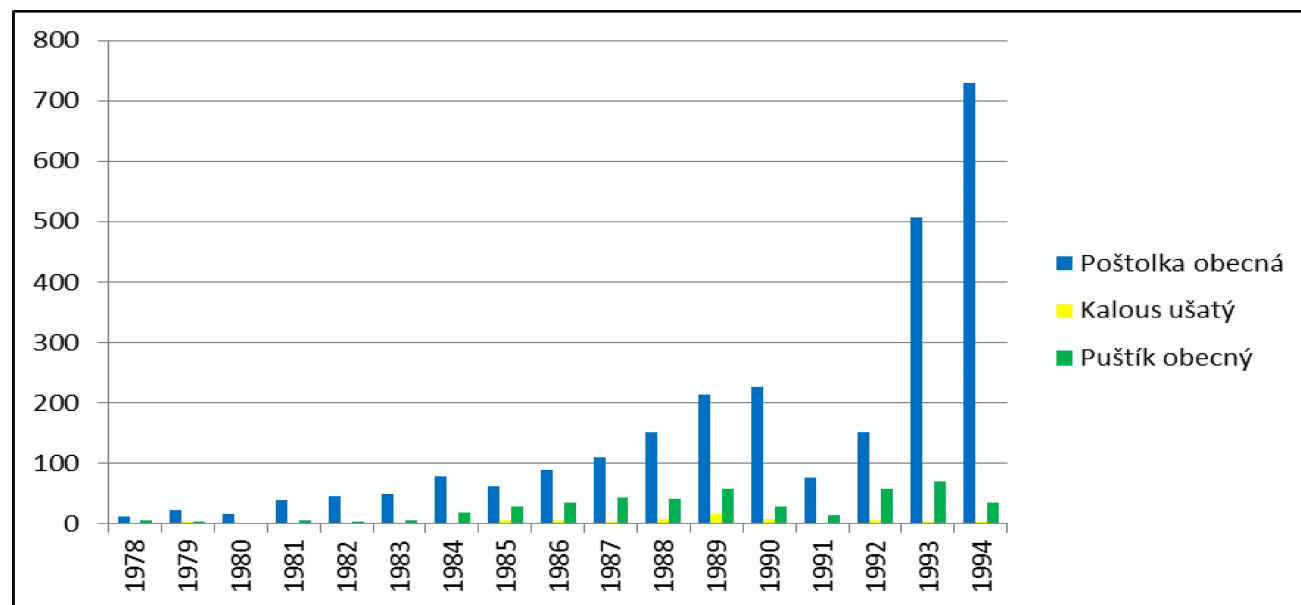
Vývoj budkové populace dravců a sov

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Poštolka obecná	11	22	15	39	44	50	79	62	88	110	152	214	226	76	152	507	730
Kalous ušatý	1	3	2	1	2	1	2	5	6	3	7	16	7	2	6	3	3
Pušťík obecný	5	3	2	6	4	6	17	29	35	42	41	57	28	14	58	69	34

(v r. 1991 dosáhl počet budek 1250 ks)

Zdroj: Miroslav Dusík

- Před zahájení aktivit početnost hrabošů při gradaci dosahovala až 1200 jedinců na hektar plochy
- Po ustálení hustoty hnízdících predátorů 350 jedinců/ha

Průměrná denní spotřeba kořisti myšilovných dravců a sov

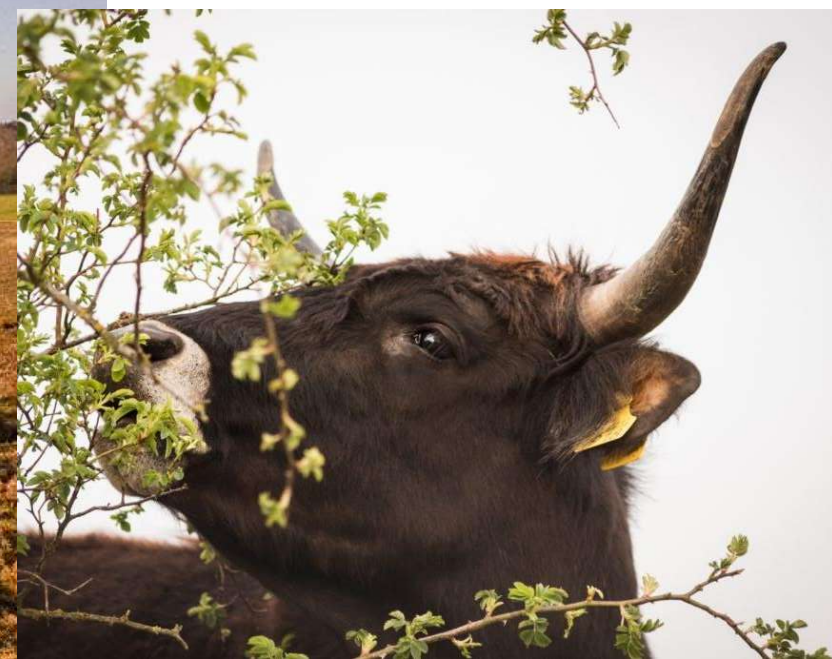

Průměrná denní spotřeba kořisti myšilovných dravců a sov na Královéhradecku (ex./km²).

1984-1994	jaro	léto	podzim	zima
káně lesní	1	6	6	12
moták pochop	0,15	0,75	0	0
poštolka obecná	5	17,5	17,5	5
kalous ušatý	0,2	1,2	1,2	0,2
puštík obecný	0,6	2,4	2,4	0,6
sova pálená	0,3	2,4	2,4	0,3
sýček obecný	0,2	1,6	1,6	0,2
CELKEM	7,45	25,85	31,1	18,3

Zdroj a foto: Miroslav Dusík

4. Vytváření a revitalizace životního prostředí

www.birdlife.cz/rezervace/josefske-louky/

Výsadba mezí a rozptýlené zeleně v krajině

Program Pestrá krajina – příklady táhnou

Ekofarma Petra Marady - zlatá medaile v programu Pestrá krajina 2018

Foto: web ASZ

Farma Jiřího Marka - zlatá medaile v programu Pestrá krajina 2019

Foto: web ASZ

Sdílení dobré praxe

Modelové farmy:

- Jak podpořit jejich další rozvoj?
- Je reálné financovat sběr dat o jejich reálných přínosech? Z jakých prostředků?
- Sběr dat o praktických zkušenostech s managementy na podporu biodiverzity?
- Rozvoj farmářských klastrů sdílejících koordinovaný přístup ke krajinnému managementu

Foto: Václav Zámečník

Hope farm, Anglie

- od roku 1999 vlastníkem RSPB
- celková výměra je 181 ha, cca 161 ha se obhospodařuje
- rozloha pastvin je 6 ha
- velikost polí se pohybuje od 0,93 - 34 ha
- délka keřových porostů je 10,3 km, zalesněno je 0,5 ha
- prvních 5 let osevní postup tvořily jen pšenice a řepka
- od roku 2016 ozimá pšenice, jarní ječmen, zimní fazole, lněné semínko a proso

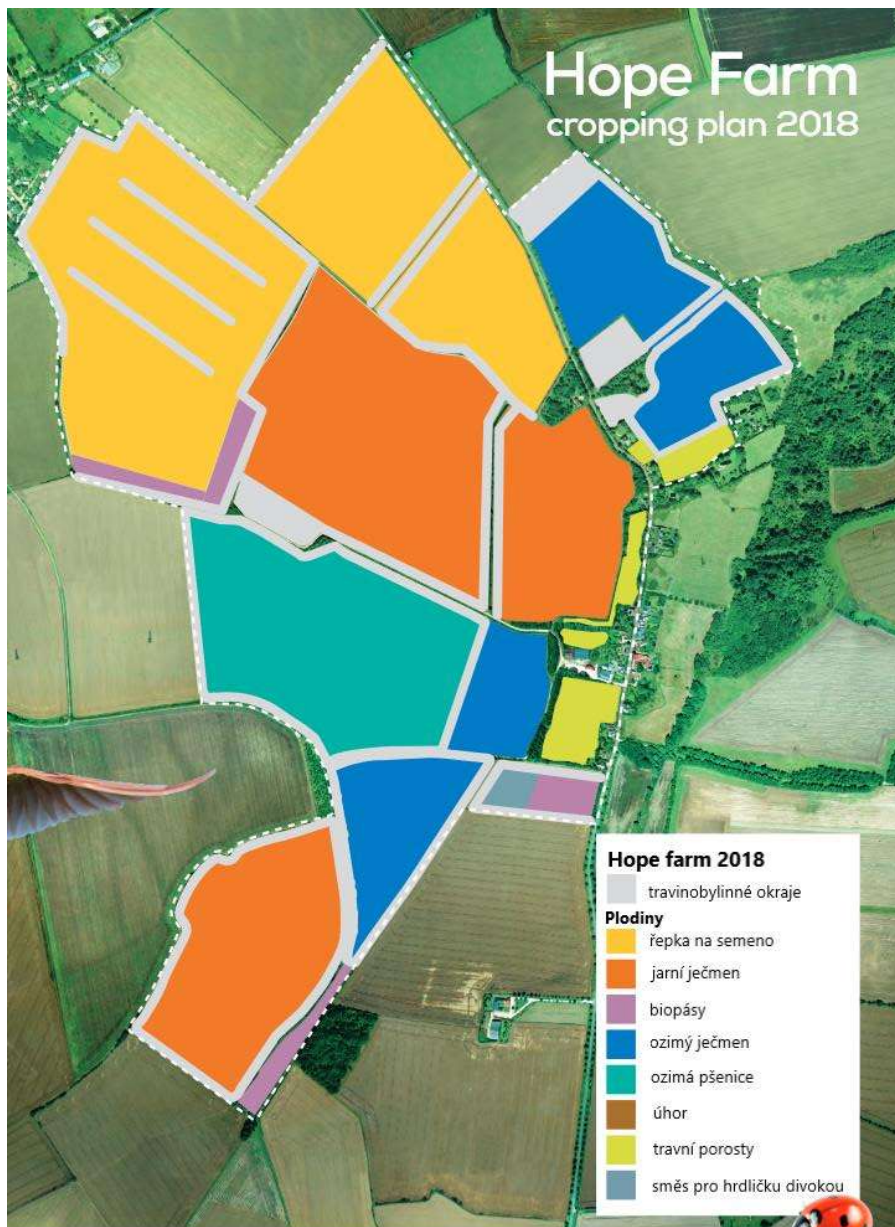
Foto: RSPB images

Hope farm – cíle projektu

- hospodařit s ekonomickým ziskem a současně zachovat biodiverzitu
- zkoušet nové možnosti hospodaření, které jsou šetrné k přírodě
- zastavit dlouhodobý úbytek početnosti ptáků zemědělské krajiny

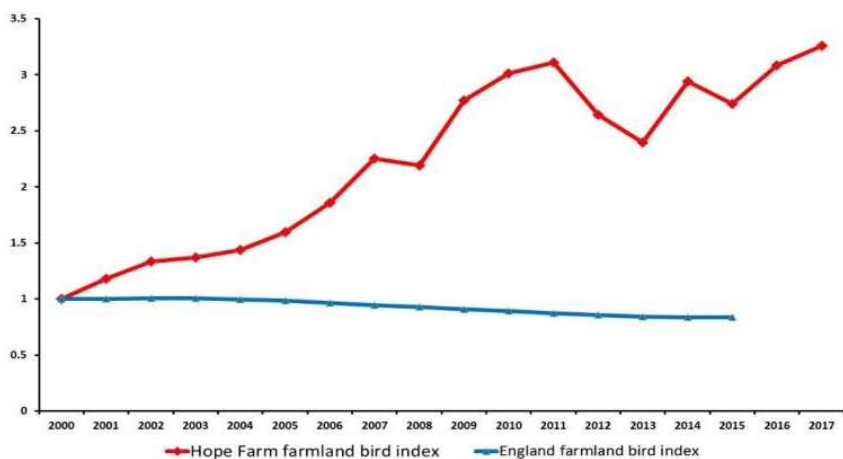
Foto: RSPB images

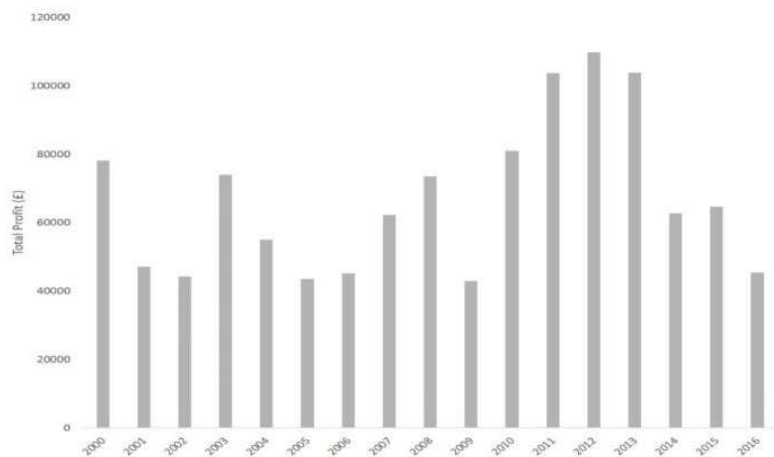
Plán péče v roce 2018

1. Starat se o trvalá stanoviště volně žijících živočichů jako jsou lesy, solitérní stromy a rybníky,
2. zajistit co největší přínos živých plotů, příkopů a okrajů polí,
3. vytvářet a zachovat zamokřená místa včetně mokřadů,
4. vytvářet místa pro hmyz s kvetoucími rostlinami na nejméně 2% zemědělské půdy,
5. vysévat na 2% zemědělské půdy plodiny poskytující semena pro ptáky během zimy,
6. pěstovat jařiny a realizovat opatření uprostřed polí, jako např. skřivánčí.

Výsledky

- V lednu 2016 na farmě zaznamenali 2 933 ptáků 48 druhů oproti 534 ptákům 30 druhů v lednu 2001
- Mezi druhy, které přispívají k FBI, patří strnad luční, stehlík obecný, zvonek zelený, koroptev polní, kavka obecná, poštolka obecná, čejka chocholatá, konopka obecná, strnad rákosní, havran polní, skřivan polní, špaček obecný, holub doupňák, vrabec polní, hrdlička divoká, strnad obecný, konipas luční, pěnice hnědokřídlá a holub doupňák

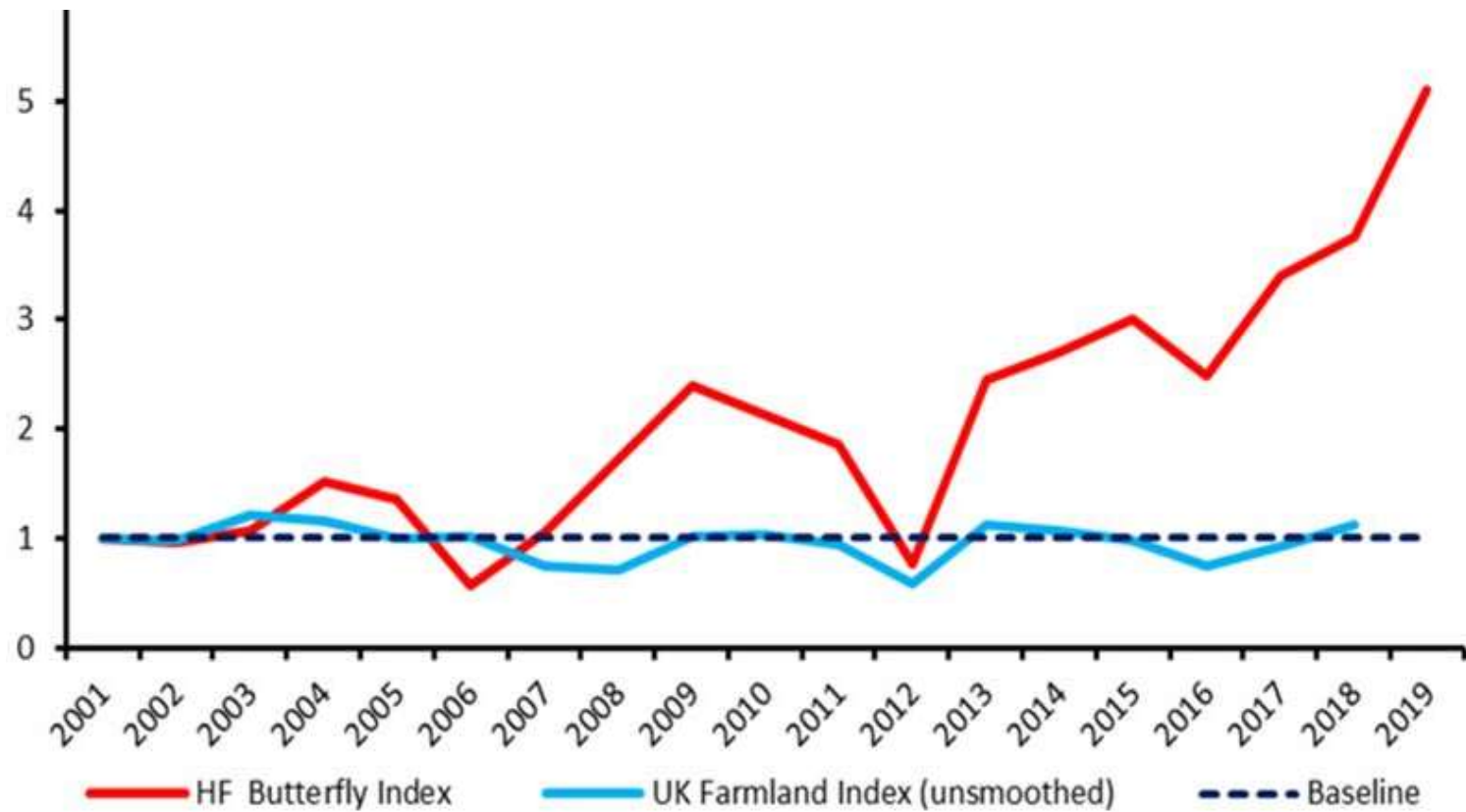

Zdroj informací: www.rspb.org.uk/ourwork/farming/hopefarm/

Motýli na farmě 2000-2019

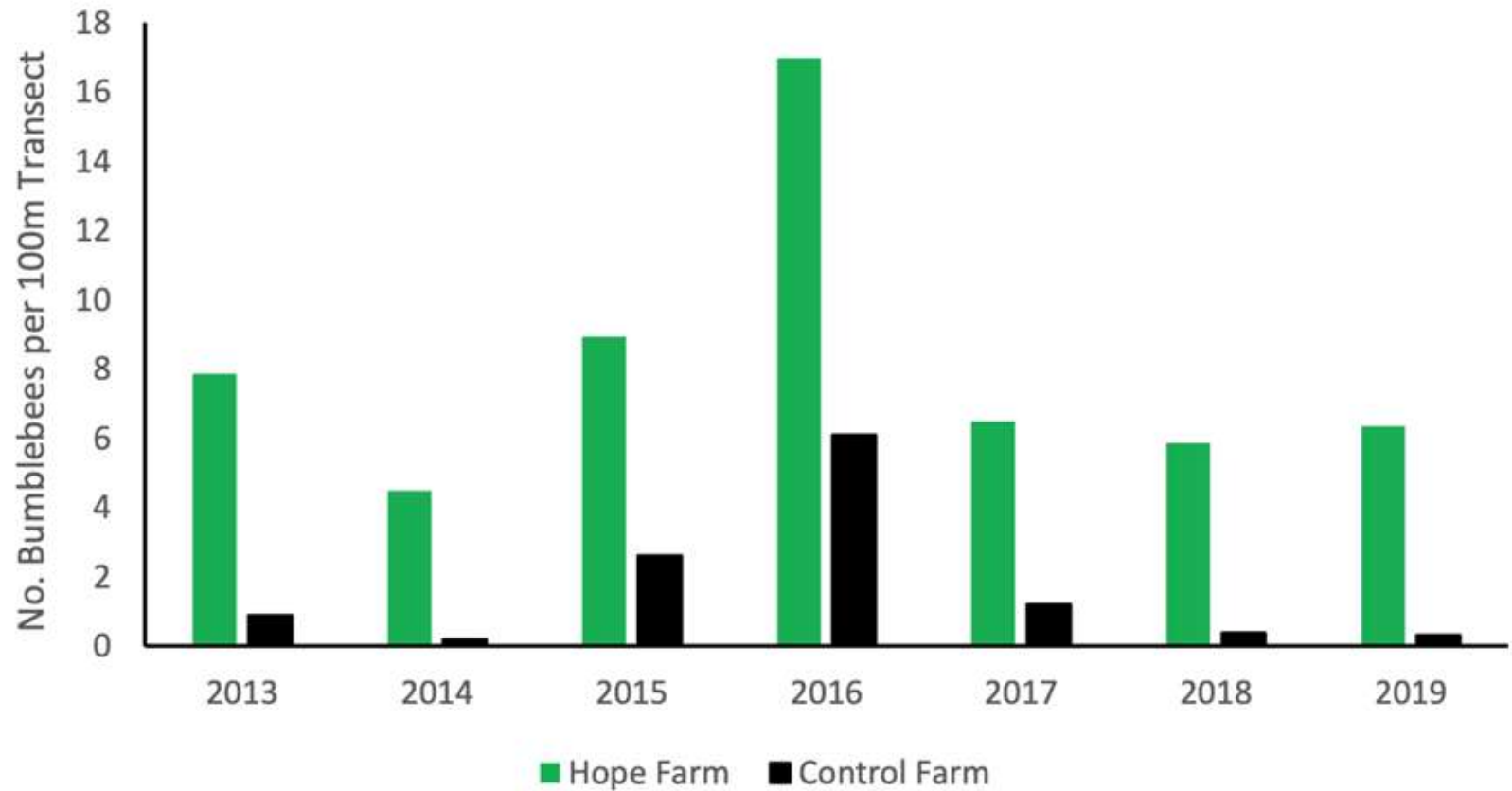
Foto: Václav Zámečník

Čmeláci na farmě

Foto: Anna Talašová

Zkušenosti se zaváděním opatření

1. Jaké jsou bariéry pro větší využívání opatření na straně zemědělců?
2. Jaký je pohled na zavádění nových opatření na straně MZe a zodpovědné státní správy?
3. Jaké jsou možnosti zavedení nových a úpravu stávajících opatření v připravovaném Strategickém plánu SZP? Jaké konkrétní kroky je nutné udělat?

Doporučení EU směrem ke Strategickému plánu v oblasti biodiverzity

Obecný cíl: Přispívat k ochraně biologické rozmanitosti, posilovat ekosystémové služby a zachovávat stanoviště a krajiny

- Klíčovou výzvou v oblasti zemědělské půdy zůstává **posílení ochrany biologické rozmanitosti** a ochrany přírodních stanovišť a krajiny v Česku.
- Cílem by mělo být posílit ochranu biologické rozmanitosti, zlepšovat stav zemědělských a lesních stanovišť z hlediska ochrany v souladu s prioritami stanovenými v prioritním akčním rámci a přispět k cílům Zelené dohody EU v oblasti vysoké biologické rozmanitosti zemědělských podniků **zaváděním takových prvků v oblastech, kde chybí**, a jejich udržováním tam, kde již existují.
- **Stav zemědělských stanovišť z hlediska ochrany je převážně hodnocen jako nepříznivý** – nedostatečný (57,1 %) nebo špatný (33,3 %). Z hodnocení za období 2013–2018 vyplývá, že pouze 9,5 % zemědělských stanovišť bylo v příznivém stavu. Situace se ve srovnání s předchozím hodnotícím obdobím (2007–2012) zhoršila a je i nadále horší než průměr EU.

- **Pokrytí zemědělské půdy krajinnými prvky**, jako jsou travnaté meze, křovinaté meze, remízky s osamělými stromy, aleje stromů, živé ploty a strouhy, je v Česku **velmi omezené** (téměř 0 % využívané zemědělské půdy oproti 0,5 % v EU). Kromě toho tvoří 0,8 % využívané zemědělské půdy úhor, což také daleko zaostává za průměrem EU, který činí 4,1 %.
- Česko v rámci současné SZP aktivovalo šest typů krajinných prvků v rámci standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy – DZES (rybníky, strouhy, stromořadí, skupiny stromů, izolované terasy stromů) a také Česku vlastní zatravněné údolnice, polní meze a mokřady. Tyto prvky mohou zemědělci také vykazovat v rámci své povinnosti vyhradit plochu využívanou v ekologickém zájmu, kterou stanovuje ekologizace SZP. Povinnost týkající se plochy využívané v ekologickém zájmu v roce 2019 vyústila do vzniku přibližně **250 ha krajinných prvků / teras**, které představují **0,01 % orné půdy**, na kterou se vztahuje povinnost týkající se plochy využívané v ekologickém zájmu (EU: 0,23 %), přičemž půda ležící ladem činila 0,35 % této půdy (EU: 2,55 %).
- Stejně jako v několika dalších členských státech je povinnost týkající se plochy využívané v ekologickém zájmu **z velké části splněna existencí produkčních ploch s meziplodinami a plodinami, které vážou dusík**. Jelikož cílem strategie v oblasti biologické rozmanitosti je mít alespoň 10 % zemědělské plochy s krajinnými prvky vysoké rozmanitosti, zbývá do roku 2030 ještě značná mezera, kterou je třeba překlenout.

- Z Prioritního akčního rámce vyplývá, že v případě trvalých polopřírodních travních porostů je v příznivém stavu z hlediska ochrany pouze 7 z 23 typů stanovišť. U 10 nepříznivých typů je trend klesající. Pokud jde o ornou půdu, existuje sedm druhů ptáků, kteří jsou na ni přímo vázáni (*Emberiza hortulana*). Hlavními hrozbami jsou intenzivní zemědělství, používání biocidů, nedostatek ozimých a krmných plodin, nedostatek biologických pásů a úhorů. Z programu rozvoje venkova na období 2014–2020 je poskytována podpora pro opatření „Biopásy na orné půdě“. **Největší výzvou však zůstává velikost pozemků s ornou půdou a nedostatek prvků zelené infrastruktury v nich** (včetně nezbytných mezí, které byly odstraněny při kolektivizaci krajiny již v 50. až 80. letech 20. století).
- V Česku se oblast s „nízkou vstupní intenzitou“ na hektar mezi lety 2004 a 2017 snížila ze 40 % na 28 %, zatímco oblast s „vysokou vstupní intenzitou“ se v roce 2017 výrazně zvýšila ze 13 % na 47,6 % (hodnota nad průměrem EU, resp. 36 %). Zemědělská plocha extenzivní pastvy (patevní živočišná výroba nižší než 1 dobytčí jednotka na hektar pícní plochy) pokrývá 39,9 % celkové zemědělské půdy. Jedná se o podíl vyšší než průměr EU (29 %).

Děkuji za pozornost.

Autoři fotografií:

Archiv ČSO, Tomáš Bělka/birdphoto.cz, Jiří Bohdal, Miroslav Dusík, Josef Hlásek, Jiří Kött/birds.cz, Vojtěch Kubelka, Břeněk Michálek, Karel Poprach, RSPB images.com, Petr Šaj/birdphoto.cz, Martin Šálek, Miroslav Šálek, Anna Talašová, Jan Vratislav, Václav Zámečník, web ASZ

Dotazník

Prosíme o vyplnění dotazníku:

<https://forms.office.com/r/gXEi7A6p3R>